๘. จีวรกฺขนฺธโก

๒๐๒. ชีวกวตฺถุ

๓๒๖. เตนสมเยน พุทฺโธ ภควา ราชคเห วิหรติ เวฬุวเน กลนฺทกนิวาเปฯ เตน โข ปน สมเยน เวสาลี อิทฺธา เจว โหติ ผิตา [ผีตา (พหูสุ)] จ พหุชนา จ อากิณฺณมนุสฺสา จ สุภิกฺขา จ; สตฺต จ ปาสาทสหสฺสานิ สตฺต จ ปาสาทสตานิ สตฺต จ ปาสาทา; สตฺต จ กูฏาคารสหสฺสานิ สตฺต จ กูฏาคารสตานิ สตฺต จ กูฏาคารานิ; สตฺต จ อารามสหสฺสานิ สตฺต จ อารามสตานิ สตฺต จ อารามา; สตฺต จ โปกฺขรณีสหสฺสานิ สตฺต จ โปกฺขรณีสตานิ สตฺต จ โปกฺขรณิโย; อมฺพปาลี จ คณิกา อภิรูปา โหติ ทสฺสนียา ปาสาทิกา ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตา, ปทกฺขิณา [ปทกฺขา (สฺยา.)] นจฺจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฏา อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ ปญฺญาสาย จ รตฺตึ คจฺฉติ; ตาย จ เวสาลี ภิโยฺยโสมตฺตาย อุปโสภติฯ อถ โข ราชคหโก เนคโม เวสาลึ อคมาสิ เกนจิเทว กรณีเยนฯ อทฺทสา โข ราชคหโก เนคโม เวสาลึ อิทฺธเญฺจว ผิตเญฺจ พหุชนเญฺจ อากิณฺณมนุสฺสเญฺจ สุภิกฺขเญฺจ; สตฺต จ ปาสาทสหสฺสานิ สตฺต จ ปาสาทสตานิ สตฺต จ ปาสาเท; สตฺต จ กูฏาคารสหสฺสานิ สตฺต จ กูฏาคารสตานิ สตฺต จ กูฏาคารานิ; สตฺต จ อารามสหสฺสานิ สตฺต จ อารามสตานิ สตฺต จ อาราเม; สตฺต จ โปกฺขรณีสหสฺสานิ สตฺต จ โปกฺขรณีสตานิ สตฺต จ โปกฺขรณิโย ; อมฺพปาลิญฺจ คณิกํ อภิรูปํ ทสฺสนียํ ปาสาทิกํ ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตํ, ปทกฺขิณํ [ปทกฺขํ (สฺยา.)]นจฺจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฏํ อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ ปญฺญาสาย จ รตฺตึ คจฺฉนฺตึ, ตาย จ เวสาลึ ภิโยฺยโสมตฺตาย อุปโสภนฺตึฯ

๓๒๗. อถ โข ราชคหโก เนคโม เวสาลิยํ ตํ กรณียํ ตีเรตฺวา ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิฯ เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘เวสาลี, เทว, อิทฺธา เจว ผิตา จ พหุชนา จ อากิณฺณมนุสฺสา จ สุภิกฺขา จ; สตฺต จ ปาสาทสหสฺสานิ…เป.… ตาย จ เวสาลี ภิโยฺยโสมตฺตาย อุปโสภติฯ สาธุ, เทว, มยมฺปิ คณิกํ วุฏฺฐาเปสฺสามา’’ติ [วุฏฺฐาเปยฺยาม (ก.)]ฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ, ตาทิสึ กุมาริํ ชานาถ ยํ ตุเมฺห คณิกํ วุฏฺฐาเปยฺยาถา’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน ราชคเห สาลวตี นามกุมารี อภิรูปา โหติ ทสฺสนียา ปาสาทิกา ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาคตาฯ อถ โข ราชคหโก เนคโม สาลวตึ กุมาริํ คณิกํวุฏฺฐาเปสิฯ อถ โข สาลวตี คณิกา นจิรเสฺสว ปทกฺขิณา อโหสิ นจฺจ จ คีเต จ วาทิเต จ, อภิสฏา อตฺถิกานํ อตฺถิกานํ มนุสฺสานํ ปฏิสเตน จ รตฺตึ คจฺฉติฯ อถ โข สาลวตี คณิกา นจิรเสฺสว คพฺภินี อโหสิฯ อถ โข สาลวติยา คณิกาย เอตทโหสิ – ‘‘อิตฺถี โข คพฺภินี ปุริสานํ อมนาปาฯ สเจ มํ โกจิ ชานิสฺสติ สาลวตี คณิกา คพฺภินีติ, สโพฺพ เม สกฺกาโร ภญฺชิสฺสติ [ปริหายิสฺสติ (สี. สฺยา.)]ฯ ยํนูนาหํ คิลานํ ปฏิเวเทยฺย’’นฺติฯ อถ โข สาลวตี คณิกา โทวาริกํ อาณาเปสิ – ‘‘มา, ภเณ โทวาริก, โกจิ ปุริโส ปาวิสิฯ โย จ มํ ปุจฺฉติ, ‘คิลานา’ติ ปฏิเวเทหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข โส โทวาริโก สาลวติยา คณิกาย ปจฺจโสฺสสิฯ อถ โข สาลวตี คณิกา ตสฺส คพฺภสฺส ปริปากมนฺวาย ปุตฺตํ วิชายิฯ อถ โข สาลวตี คณิกา ทาสึ อาณาเปสิ – ‘‘หนฺท, เช, อิมํ ทารกํ กตฺตรสุเปฺป ปกฺขิปิตฺวา นีหริตฺวา สงฺการกูเฏ ฉเฑฺฑหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข สา ทาสี สาลวติยา คณิกาย ปฏิสฺสุตฺวา ตํ ทารกํ กตฺตรสุเปฺป ปกฺขิปิตฺวา นีหริตฺวา สงฺการกูเฏ ฉเฑฺฑสิฯ

๓๒๘. เตน โข ปน สมเยน อภโย นาม ราชกุมาโร กาลเสฺสว ราชุปฏฺฐานํ คจฺฉนฺโต อทฺทส ตํ ทารกํ กาเกหิ สมฺปริกิณฺณํ , ทิสฺวาน มนุเสฺส ปุจฺฉิ – ''กึ เอตํ, ภเณ, กาเกหิ สมฺปริกิณฺณ''นฺติ? ''ทารโก, เทวา''ติฯ ''ชีวติ, ภเณ''ติ? ''ชีวติ, เทวา''ติฯ ''เตน หิ, ภเณ, ตํ ทารกํ อมฺหากํ อเนฺตปุรํ เนตฺวา ธาตีนํ เทถ โปเสตุ''นฺติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข เต มนุสฺสา อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา ตํ ทารกํ อภยสฺส ราชกุมารสฺส อเนฺตปุรํ เนตฺวา ธาตีนํ อทํสุ – ''โปเสถา''ติฯ ตสฺส ชีวตีติ 'ชีวโก'ติ นามํ อกํสุฯ กุมาเรน โปสาปิโตติ 'โกมารภจฺโจ'ติ นามํ อกํสุฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ นจิรเสฺสว วิญฺญุตํ ปาปุณิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ เยน อภโย ราชกุมาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ''กา เม, เทว, มาตา, โก ปิตา''ติ? ''อหมฺปิ โข เต, ภเณ ชีวก, มาตรํ น ชานามิ; อปิ จาหํ เต ปิตา; มยาสิ [มยาปิ (ก.)] โปสาปิโต''ติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ''อิมานิ โข ราชกุลานิ น สุกรานิ อสิเปฺปน อุปชีวิตุํฯ ยํนูนาหํ สิปฺปํ สิเกฺขยฺย''นฺติฯ

๓๒๙. เตน โข ปน สมเยน ตกฺกสิลายํ [ตกฺกสีลายํ (ก.)] ทิสาปาโมโกฺข เวโชฺช ปฏิวสติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ อภยํ ราชกุมารํ อนาปุจฺฉา เยน ตกฺกสิลา เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน ตกฺกสิลา, เยน เวโชฺช เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทโวจ – ''อิจฺฉามหํ, อาจริย, สิปฺปํ สิกฺขิตุ''นฺติฯ ''เตน หิ, ภเณชีวก, สิกฺขสฺสู''ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ พหุญฺจ คณฺหาติ ลหุญฺจ คณฺหาติ สุฏฺฐุ จ อุปธาเรติ, คหิตญฺจสฺส น สมฺมุสฺสติ [น ปมุสฺสติ (สี. สฺยา.)]ฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส สตฺตนฺนํ วสฺสานํ อจฺจเยน เอตทโหสิ – ''อหํ, โข พหุญฺจ คณฺหามิ ลหุญฺจ คณฺหามิ สุฏฺฐุ จ อุปธาเรมิ, คหิตญฺจ เม น สมฺมุสฺสติ, สตฺต จ เม วสฺสานิ อธียนฺตสฺส, นยิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายติฯ กทา อิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายิสฺสตี''ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ เยน โส เวโชฺช เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทโวจ – ''อหํ โข, อาจริย, พหุญฺจ คณฺหามิ ลหุญฺจ คณฺหามิ สุฏฺฐุ จ อุปธาเรมิ, คหิตญฺจ เม น สมฺมุสฺสติ, สตฺต จ เม วสฺสานิ อธียนฺตสฺส, นยิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายติฯ กทา อิมสฺส สิปฺปสฺส อโนฺต ปญฺญายิสฺสตี''ติ? ''เตน หิ, ภเณ ชีวก, ขณิตฺติํ อาทาย ตกฺกสิลาย สมนฺตา โยชนํ อาหิณฺฑิตฺวา ยํ กิญฺจิ อเภสชฺชํ ปเสฺสยฺยาสิ ตํ อาหรา''ติฯ ''เอวํ, อาจริยา''ติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตสฺส เวชฺชสฺส ปฏิสฺสุตฺวา ขณิตฺติํ อาทาย ตกฺกสิลาย สมนฺตา โยชนํ อาหิณฺฑโนฺต น กิญฺจิ อเภสชฺชํ อทฺทสฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ เยน โส เวโชฺช เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ เวชฺชํ เอตทโวจ – ''อาหิณฺฑโนฺตมฺหิ, อาจริย, ตกฺกสิลาย สมนฺตา โยชนํ, น กิญฺจิ [อาหิณฺฏโนฺต น กิญฺจิ (ก.)]อเภสชฺชํ อทฺทส''นฺติฯ ''สุสิกฺขิโตสิ , ภเณ ชีวกฯ อลํ เต เอตฺตกํ ชีวิกายา''ติ ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ ปาทาสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตํ ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ อาทาย เยน ราชคหํ เตน ปกฺกามิฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ตํ ปริตฺตํ ปาเถยฺยํ อนฺตรามเคฺค สาเกเต ปริกฺขยํ อคมาสิฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ''อิเม โข มคฺคา กนฺตารา อโปฺปทกา อปฺปภกฺขา, น สุกรา อปาเถเยฺยน คนฺตุํฯ ยํนูนาหํ ปาเถยฺยํ ปริเยเสยฺย''นฺติฯ

ชีวกวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๓. เสฏฺฐิภริยาวตฺถุ

๓๓๐. เตนโข ปน สมเยน สาเกเต เสฏฺฐิภริยาย สตฺตวสฺสิโก สีสาพาโธ โหติฯ พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขิํสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสุ

สุฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ สาเกตํ ปวิสิตฺวา มนุเสฺส ปุจฺฉิ – ‘‘โก, ภเณ, คิลาโน, กํ ติกิจฺฉามี’’ติ? ‘‘เอติสฺสา, อาจริย, เสฏฺฐิภริยาย สตฺตวสฺสิโก สีสาพาโธ; คจฺฉ, อาจริย, เสฏฺฐิภริยํ ติกิจฺฉาหี’’ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา โทวาริกํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ โทวาริก, เสฏฺฐิภริยาย ปาวท – ‘เวโชฺช, อเยฺย, อาคโต, โส ตํ ทฏฺฐุกาโม’’’ติฯ ‘‘เอวํ, อาจริยา’’ติ โข โส โทวาริโก ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน เสฏฺฐิภริยา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทโวจ – ‘‘เวโชฺช , อเยฺย, อาคโต; โส ตํ ทฏฺฐุกาโม’’ติฯ ‘‘กีทิโส, ภเณ โทวาริก, เวโชฺช’’ติ? ‘‘ทหรโก, อเยฺย’’ติฯ ‘‘อลํ, ภเณ โทวาริก, กึ เม ทหรโก เวโชฺช กริสฺสติ? พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขิํสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสู’’ติฯ อถ โข โส โทวาริโก เยน ชีวโก โกมารภโจฺจ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘เสฏฺฐิภริยา, อาจริย, เอวมาห – ‘อลํ, ภเณ โทวาริก, กึ เม ทหรโก เวโชฺช กริสฺสติ? พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขิํสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสู’’’ติฯ ‘‘คจฺฉ, ภเณ โทวาริก, เสฏฺฐิภริยาย ปาวท – ‘เวโชฺช, อเยฺย, เอวมาห – มา กิร, อเยฺย, ปุเร กิญฺจิ อทาสิฯ ยทา อโรคา อโหสิ ตทา ยํ อิเจฺฉยฺยาสิ ตํ ทเชฺชยฺยาสี’’’ติฯ ‘‘เอวํ, อาจริยา’’ติ โข โส โทวาริโก ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน เสฏฺฐิภริยา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทโวจ – ‘‘เวโชฺช, อเยฺย, เอวมาห – ‘มา กิร, อเยฺย, ปุเร กิญฺจิ อทาสิฯ ยทา อโรคา อโหสิ ตทา ยํ อิเจฺฉยฺยาสิ ตํ ทเชฺชยฺยาสี’’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ โทวาริก, เวโชฺช อาคจฺฉตู’’ติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข โส โทวาริโก เสฏฺฐิภริยาย ปฏิสฺสุตฺวา เยน ชีวโก โกมารภโจฺจ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘เสฏฺฐิภริยา ตํ, อาจริย, ปโกฺกสตี’’ติ ฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน เสฏฺฐิภริยา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิภริยาย วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา เสฏฺฐิภริยํ เอตทโวจ – ‘‘ปสเตน, อเยฺย, สปฺปินา อโตฺถ’’ติ ฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปสตํ สปฺปิํ ทาเปสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตํ ปสตํ สปฺปิํ นานาเภสเชฺชหิ นิปฺปจิตฺวา เสฏฺฐิภริยํ มญฺจเก อุตฺตานํ นิปาเตตฺวา [นิปชฺชาเปตฺวา (สี. สฺยา.)] นตฺถุโต อทาสิฯ อถ โข ตํ สปฺปิํ นตฺถุโต ทินฺนํ มุขโต อุคฺคญฺฉิฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา ปฏิคฺคเห นิฏฺฐุภิตฺวา ทาสิํ อาณาเปสิ – ‘‘หนฺท, เช, อิมํ สปฺปิํ ปิจุนา คณฺหาหี’’ติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อจฺฉริยํ [อจฺฉริยํ วต โภ (สฺยา.)]ยาว ลูขายํ ฆรณี, ยตฺร หิ นาม อิมํ ฉฑฺฑนียธมฺมํ สปฺปิํ ปิจุนา คาหาเปสฺสติฯ พหุกานิ จ เม มหคฺฆานิ [มหคฺฆานิ มหคฺฆานิ (สี. สฺยา.)] เภสชฺชานิ อุปคตานิฯ กิมฺปิ มายํ กิญฺจิ [กญฺจิ (สฺยา.)] เทยฺยธมฺมํ ทสฺสตี’’ติฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อาจริย, วิมโนสี’’ติ? อิธ เม เอตทโหสิ – ‘‘อจฺฉริยํ ยาว ลูขายํ ธรณี, ยตฺร หิ นาม อิมํ ฉฑฺฑนียธมฺมํ สปฺปิํ ปิจุนา คาหาเปสฺสติฯ พหุกานิ จ เม มหคฺฆานิ สชฺชานิ อุปคตานิฯ กิมฺปิ มายํ กิญฺจิ เทยฺยธมฺมํ ทสฺสตี’’ติฯ ‘‘มยํ โข, อาจริย, อาคาริกา นาม อุปชานาเมตสฺส สํยมสฺสฯ วรเมตํ สปฺปิ ทาสานํ วา กมฺมกรานํ วา ปาทพฺภญฺชนํ วา ปทีปกรเณ วา อาสิตฺตํฯ มา โข ตฺวํ, อาจริย, วิมโน อโหสิฯ น เต เทยฺยธโมฺม หายิสฺสตี’’ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เสฏฺฐิภริยาย สตฺตวสฺสิกํ สีสาพาธํ เอเกเนว นตฺถุกเมฺมน อปกฑฺฒิฯ อถ โข เสฏฺฐิภริยา อโรคา สมานา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิฯ ปุโตฺต – มาตา เม อโรคา ฐิตาติ จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิฯ สุณิสา – สสฺสุ เม อโรคา ฐิตาติ จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิฯ เสฏฺฐิ คหปติ – ภริยา เม อโรคา ฐิตาติ จตฺตาริ สหสฺสานิ ปาทาสิ ทาสญฺจ ทาสิญฺจ อสฺสรถญฺจฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตานิ โสฬสสหสฺสานิ อาทาย ทาสญฺจ ทาสิญฺจ อสฺสรถญฺจ เยน ราชคหํ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุพฺเพน เยน ราชคหํ เยน อภโย ราชกุมาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ‘‘อิทํ เม, เทว, ปฐมกมฺมํ โสฬสสหสฺสานิ ทาโส จ ทาสี จ อสฺสรโถ จฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ เม เทโว โปสาวนิก’’นฺติฯ ‘‘อลํ, ภเณ ชีวก; ตุยฺหเมว โหตุฯ อมฺหากํ เญฺเว อเนฺตปุเร นิเวสนํ มาเปหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อภยสฺส ราชกุมารสฺส อเนฺตปุเร นิเวสนํ มาเปสิฯ

เสฏฺฐิภริยาวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๔. พิมฺพิสารราชวตฺถุ

๓๓๑. เตนโข ปน สมเยน รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ภคนฺทลาพาโธ โหติฯ สาฏกา โลหิเตน มกฺขิยนฺติฯ เทวิโย ทิสฺวา อุปฺปเณฺฑนฺติ – ‘‘อุตุนี ทานิ เทโว, ปุปฺผํ เทวสฺส อุปฺปนฺนํ, น จิรํ [นจิรเสฺสว (สฺยา.)]เทโว วิชายิสฺสตี’’ติฯ เตน ราชา มงฺกุ โหติ ฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจ – ‘‘มยฺหํ โข, ภเณ อภย, ตาทิโส อาพาโธ, สาฏกา โลหิเตน มกฺขิยนฺติ, เทวิโย มํ ทิสฺวา อุปฺปเณฺฑนฺติ – ‘อุตุนี ทานิ เทโว, ปุปฺผํ เทวสฺส อุปฺปนฺนํ, น จิรํ เทโว วิชายิสฺสตี’ติฯ อิงฺฆ, ภเณ อภย, ตาทิสํ เวชฺชํ ชานาหิ โย มํ ติกิเจฺฉยฺยา’’ติฯ ‘‘อยํ, เทว, อมฺหากํ ชีวโก เวโชฺช ตรุโณ ภทฺรโกฯ โส เทวํ ติกิจฺฉิสฺสตี’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ อภย, ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปหิ; โส มํ ติกิจฺฉิสฺสตี’’ติฯ อถ โข อภโย ราชกุมาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ ชีวก, ราชานํ ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ อภยสฺส ราชกุมารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา นเขน เภสชฺชํ อาทาย เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘อาพาธํ เต, เทว, ปสฺสามา’’ติ [ปสฺสามีติ (สฺยา.)]ฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ภคนฺทลาพาธํ เอเกเนว อาเลเปน อปกฑฺฒิฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร อโรโค สมาโน ปญฺจ อิตฺถิสตานิ สพฺพาลงฺการํ ภูสาเปตฺวา โอมุญฺจาเปตฺวา ปุญฺชํ การาเปตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘เอตํ, ภเณ ชีวก, ปญฺจนฺนํ อิตฺถิสตานํ สพฺพาลงฺการํ ตุยฺหํ โหตู’’ติฯ ‘‘อลํ, เทว, อธิการํ เม เทโว สรตู’’ติฯ ‘‘เตน หิ, ภเณ ชีวก, มํ อุปฏฺฐห, อิตฺถาคารญฺจ, พุทฺธปฺปมุขญฺจ ภิกฺขุสงฺฆ’’นฺติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปจฺจโสฺสสิฯ

พิมฺพิสารราชวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๕. ราชคหเสฏฺฐิวตฺถุ

๓๓๒. เตน โข ปน สมเยน ราชคหกสฺส เสฏฺฐิสฺส สตฺตวสฺสิโก สีสาพาโธ โหติฯ พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขิํสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสุฯ อปิ จ, เวเชฺชหิ ปจฺจกฺขาโต โหติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘‘ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี’’ติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘‘สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี’’ติฯ อถ โข ราชคหกสฺส เนคมสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อยํ โข เสฏฺฐิ คหปติ พหูปกาโร รโญฺญ เจว เนคมสฺส จฯ อปิ จ, เวเชฺชหิ ปจฺจกฺขาโตฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ

กาลํ กริสฺสตี’ติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ‘สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตี’ติฯ อยญฺจ รโญฺญ ชีวโก เวโชฺช ตรุโณ ภทฺรโกฯ ยํนูน มยํ ราชานํ ชีวกํ เวชฺชํ ยาเจยฺยาม เสฏฺฐิํ คหปติํ ติกิจฺฉิตุ’’นฺติฯ อถ โข ราชคหโก เนคโม เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ‘‘อยํ, เทว, เสฏฺฐิ คหปติ พหูปกาโร เทวสฺส เจว เนคมสฺส จ; อปิ จ, เวเชฺชหิ ปจฺจกฺขาโตฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติฯ เอกเจฺจ เวชฺชา เอวมาหํสุ – สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติฯ สาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปตุ เสฏฺฐิํ คหปติํ ติกิจฺฉิตุ’’นฺติ ฯ

อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ ชีวก, เสฏฺฐิํ คหปติํ ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา เยน เสฏฺฐิ คหปติ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา เสฏฺฐิํ คหปติํ เอตทโวจ – ‘‘สเจ ตฺวํ, คหปติ, อโรโค ภเวยฺยาสิ [สจาหํ ตํ คหปติ อโรคาเปยฺยํ (สี.), สจาหํ ตํ คหปติ อโรคํ กเรยฺยํ (สฺยา.)] กิํ เม อสฺส เทยฺยธโมฺม’’ติ? ‘‘สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต, อาจริย, โหตุ, อหญฺจ เต ทาโส’’ติฯ ‘‘สกฺขิสฺสสิ ปน ตฺวํ, คหปติ, เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติ? ‘‘สโกฺกมหํ, อาจริย, เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ ‘‘สกฺขิสฺสสิ ปน ตฺวํ, คหปติ, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติ? ‘‘สโกฺกมหํ, อาจริย, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติ ฯ ‘‘สกฺขิสฺสสิ ปน ตฺวํ, คหปติ, อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติ? ‘‘สโกฺกมหํ, อาจริย, อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เสฏฺฐิํ คหปติํ มญฺจเก นิปาเตตฺวา [นิปชฺชาเปตฺวา (สี. สฺยา.)]มญฺจเก [มญฺจเกน (สี.)] สมฺพนฺธิตฺวา สีสจฺฉวิํ อุปฺปาเฏตฺวา [ผาเลตฺวา (สี.)]สิพฺพินิํ วินาเมตฺวา เทฺว ปาณเก นีหริตฺวา มหาชนสฺส ทเสฺสสิ – ‘‘ปเสฺสถเยฺย [ปเสฺสยฺยาถ (สี.), ปสฺสถ (สฺยา.), ปสฺสถโยฺย (ก.)], อิเม เทฺว ปาณเก, เอกํ ขุทฺทกํ เอกํ มหลฺลกํฯ เย เต อาจริยา เอวมาหํสุ – ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ – เตหายํ มหลฺลโก ปาณโก ทิโฏฺฐฯ ปญฺจมํ ทิวสํ เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส มตฺถลุงฺคํ ปริยาทิยิสฺสติฯ มตฺถลุงฺคสฺส ปริยาทานา เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสติฯ สุทิโฏฺฐ เตหิ อาจริเยหิฯ เย เต อาจริยา เอวมาหํสุ – สตฺตมํ ทิวสํเสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสตีติ – เตหายํ ขุทฺทโก ปาณโก ทิโฏฺฐฯ สตฺตมํ ทิวสํ เสฏฺฐิสฺส คหปติสฺส มตฺถลุงฺคํ ปริยาทิยิสฺสติฯ มตฺถลุงฺคสฺส ปริยาทานา เสฏฺฐิ คหปติ กาลํ กริสฺสติฯ สุทิโฏฺฐ เตหิ อาจริเยหี’’ติฯ สิพฺพินิํ สมฺปฏิปาเฏตฺวา สีสจฺฉวิํ สิพฺพิตฺวา อาเลปํ อทาสิฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ ‘‘นนุ เม ตฺวํ, คหปติ, ปฏิสฺสุณิ – สโกฺกมหํ, อาจริย, เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติ? ‘‘สจฺจาหํ, อาจริย, ปฏิสฺสุณิํ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาหํ สโกฺกมิ เอเกน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ ‘‘เตน หิ ตฺวํ, คหปติ, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชาหี’’ติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ ‘‘นนุ เม ตฺวํ, คหปติ, ปฏิสฺสุณิ – สโกฺกมหํ, อาจริย, ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติ? ‘‘สจฺจาหํ, อาจริย, ปฏิสฺสุณิํ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ ทุติเยน ปเสฺสน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ ‘‘เตน หิ ตฺวํ, คหปติ, อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชาหี’’ติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ สตฺตาหสฺส อจฺจเยน ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘นาหํ, อาจริย, สโกฺกมิ อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ’’นฺติฯ ‘‘นนุ เม ตฺวํ, คหปติ, ปฏิสฺสุณิ – สโกฺกมหํ, อาจริย, อุตฺตา

โน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติ? ''สจฺจาหํ, อาจริย, ปฏิสฺสุณึ, อปาหํ มริสฺสามิ, นาหํ สโกฺกมิ อุตฺตาโน สตฺตมาเส นิปชฺชิตุ''นฺติฯ ''อหํ เจ ตํ, คหปติ, น วเทยฺยํ, เอตฺตกมฺปิ ตฺวํ น นิปเชฺชยฺยาสิ, อปิ จ ปฏิกเจฺจว มยา ญาโต – ตีหิ สตฺตาเหหิ เสฏฺฐิ คหปติ อโรโค ภวิสฺสตีติฯ อุเฏฺฐหิ , คหปติ, อโรโคสิฯ ชานาสิ กึ เม เทยฺยธมฺม''นฺติ? ''สพฺพํ สาปเตยฺยญฺจ เต, อาจริย, โหตุ, อหญฺจ เต ทาโส''ติฯ ''อลํ, คหปติ, มา เม ตฺวํ สพฺพํ สาปเตยฺยํ อทาสิ, มา จ เม ทาโสฯ รโญฺญ สตสหสฺสํ เทหิ, มยฺหํ สตสหสฺส''นฺติฯ อถ โข เสฏฺฐิ คหปติ อโรโค สมาโน รโญฺญ สตสหสฺสํ อทาสิ, ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส สตสหสฺสํฯ

ราชคหเสฏฺฐิวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๖. เสฏฺฐิปุตฺตวตฺถุ

๓๓๓. เตน โข ปน สมเยน พาราณเสยฺยกสฺส เสฏฺฐิปุตฺตสฺส โมกฺขจิกาย กีฬนฺตสฺส อนฺตคณฺฐาพาโธ โหติ, เยน ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณฯ โส เตน กิโส โหติ ลูโข ทุพฺพโณฺณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคโตฺตฯ อถ โข พาราณเสยฺยกสฺส เสฏฺฐิสฺส เอตทโหสิ – ''มยฺหํ โข ปุตฺตสฺส ตาทิโส อาพาโธ, เยน ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณฯ โส เตน กิโส ลูโข ทุพฺพโณฺณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคโตฺตฯ ยํนูนาหํ ราชคหํ คนฺตฺวา ราชานํ ชีวกํ เวชฺชํ ยาเจยฺยํ ปุตฺตํ เม ติกิจฺฉิตุ''นฺติฯ อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิ ราชคหํ คนฺตฺวา เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ มาคธํ เสนิยํ พิมฺพิสารํ เอตทโวจ – ''มยฺหํ โข, เทว, ปุตฺตสฺส ตาทิโส อาพาโธ, เยน ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณฯ โส เตน กิโส ลูโขทุพฺพโณฺณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคโตฺตฯ สาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปตุ ปุตฺตํ เม ติกิจฺฉิตุ''นฺติฯ

อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ''คจฺฉ, ภเณ ชีวก, พาราณสึ คนฺตฺวา พาราณเสยฺยกํ เสฏฺฐิปุตฺตํ ติกิจฺฉาหี''ติฯ ''เอวํ, เทวา''ติ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา พาราณสึ คนฺตฺวา เยน พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิปุโตฺต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา พาราณเสยฺยกสฺส เสฏฺฐิปุตฺตสฺส วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา ชนํ อุสฺสาเรตฺวาติโรกรณิยํ ปริกฺขิปิตฺวา ถเมฺภ อุพฺพนฺธิตฺวา [อุปนิพนฺธิตฺวา (สี. สฺยา.)] ภริยํ ปุรโต ฐเปตฺวา อุทรจฺฉวึ อุปฺปาเฏตฺวา อนฺตคณฺฐึ นีหริตฺวา ภริยาย ทเสฺสสิ – ''ปสฺส เต สามิกสฺส อาพาธํ, อิมินา ยาคุปิ ปีตา น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, ภตฺตมฺปิ ภุตฺตํ น สมฺมา ปริณามํ คจฺฉติ, อุจฺจาโรปิ ปสฺสาโวปิ น ปคุโณ; อิมินายํ กิโส ลูโข ทุพฺพโณฺณ อุปฺปณฺฑุปฺปณฺฑุกชาโต ธมนิสนฺถตคโตฺต''ติฯ อนฺตคณฺฐึ วินิเวเฐตฺวา อนฺตานิ ปฏิปเวเสตฺวา อุทรจฺฉวึ สิพฺพิตฺวา อาเลปํ อทาสิฯ อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิปุโตฺต นจิรเสฺสว อโรโค อโหสิฯ อถ โข พาราณเสยฺยโก เสฏฺฐิ 'ปุโตฺต เม อโรโค ฐิโต'ติ [อโรคาปิโตติ (สี.)] ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส โสฬสสหสฺสานิ ปาทาสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตานิ โสฬสสหสฺสานิ อาทาย ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิ ฯ

๒๐๗. ปโชฺชตราชวตฺถุ

๓๓๔. เตนโข ปน สมเยน รโญฺญ [อุเชฺชนิยํ รโญฺญ (สฺยา.)]ปโชฺชตสฺส ปณฺฑุโรคาพาโธ โหติฯ พหู มหนฺตา มหนฺตา ทิสาปาโมกฺขา เวชฺชา อาคนฺตฺวา นาสกฺขึสุ อโรคํ กาตุํฯ พหุํ หิรญฺญํ อาทาย อคมํสุฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘มยฺหํ โข ตาทิโส อาพาโธ, สาธุ เทโว ชีวกํ เวชฺชํ อาณาเปตุ, โส มํ ติกิจฺฉิสฺสตี’’ติฯ อถ โข ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร ชีวกํ โกมารภจฺจํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ ชีวก; อุเชฺชนึ คนฺตฺวา ราชานํ ปโชฺชตํ ติกิจฺฉาหี’’ติฯ ‘‘เอวํ, เทวา’’ติ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส ปฏิสฺสุตฺวา อุเชฺชนึ คนฺตฺวา เยน ราชา ปโชฺชโต เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รโญฺญ ปโชฺชตสฺส วิการํ สลฺลเกฺขตฺวา ราชานํ ปโชฺชตํ เอตทโวจ – ‘‘สปฺปึ เทหิ [อิทํ ปททฺวยํ สี. สฺยา. โปตฺถเกสุ นตฺถิ], สปฺปึ เทว, นิปฺปจิสฺสามิฯ ตํ เทโว ปิวิสฺสตี’’ติฯ ‘‘อลํ, ภเณ ชีวก, ยํ เต สกฺกา วินา สปฺปินา อโรคํ กาตุํ ตํ กโรหิฯ เชคุจฺฉํ เม สปฺปิ, ปฏิกูล’’นฺติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิมสฺส โข รโญฺญ ตาทิโส อาพาโธ , น สกฺกา วินา สปฺปินา อโรคํ กาตุํฯ ยํนูนาหํ สปฺปึ นิปฺปเจยฺยํ กสาววณฺณํ กสาวคนฺธํ กสาวรส’’นฺติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ นานาเภสเชฺชหิ สปฺปึ นิปฺปจิ กสาววณฺณํ กสาวคนฺธํ กสาวรสํฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิมสฺส โข รโญฺญ สปฺปิ ปีตํ ปริณาเมนฺตํ อุเทฺทกํ ทสฺสติฯ จโณฺฑยํ ราชา ฆาตาเปยฺยาปิ มํฯ ยํนูนาหํ ปฏิกเจฺจว อาปุเจฺฉยฺย’’นฺติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน ราชา ปโชฺชโต เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ ปโชฺชตํ เอตทโวจ – ‘‘มยํ โข, เทว, เวชฺชา นาม ตาทิเสน มุหุเตฺตน มูลานิ อุทฺธราม เภสชฺชานิ สํหรามฯ สาธุ เทโว วาหนาคาเรสุ จ ทฺวาเรสุ จ อาณาเปตุ – เยน วาหเนน ชีวโก อิจฺฉติ เตน วาหเนน คจฺฉตุ, เยน ทฺวาเรน อิจฺฉติ เตน ทฺวาเรน คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ ปวิสตู’’ติฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต วาหนาคาเรสุ จ ทฺวาเรสุ จ อาณาเปสิ – ‘‘เยน วาหเนน ชีวโก อิจฺฉติ เตน วาหเนน คจฺฉตุ, เยน ทฺวาเรน อิจฺฉติ เตน ทฺวาเรน คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ คจฺฉตุ, ยํ กาลํ อิจฺฉติ ตํ กาลํ ปวิสตู’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ ปโชฺชตสฺส ภทฺทวติกา นาม หตฺถินิกา ปญฺญาสโยชนิกา โหติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ รโญฺญ ปโชฺชตสฺส สปฺปึ [ตํ สปฺปึ (สฺยา.)]อุปนาเมสิ – ‘‘กสาวํ เทโว ปิวตู’’ติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ราชานํ ปโชฺชตํ สปฺปึ ปาเยตฺวา หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา ภทฺทวติกาย หตฺถินิกาย นครมฺหา นิปฺปติ ฯ

อถ โข รโญฺญ ปโชฺชตสฺส ตํ สปฺปิ ปีตํ ปริณาเมนฺตํ อุเทฺทกํ อทาสิฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต มนุเสฺส เอตทโวจ – ‘‘ทุเฏฺฐน, ภเณ, ชีวเกน สปฺปึ ปายิโตมฺหิฯ เตน หิ, ภเณ, ชีวกํ เวชฺชํ วิจินถา’’ติฯ ‘‘ภทฺทวติกาย, เทว, หตฺถินิกาย นครมฺหา นิปฺปติโต’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน รโญฺญ ปโชฺชตสฺส กาโก นาม ทาโส สฏฺฐิโยชนิโก โหติ, อมนุเสฺสน ปฏิจฺจ ชาโตฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต กากํ ทาสํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, ภเณ กาก, ชีวกํ เวชฺชํ นิวเตฺตหิ – ราชา ตํ, อาจริย, นิวตฺตาเปตีติฯ เอเต โข, ภเณ กาก, เวชฺชา นาม พหุมายาฯ มา จสฺส กิญฺจิ ปฏิคฺคเหสี’’ติฯ

อถ โข กาโก ทาโส ชีวกํ โกมารภจฺจํ อนฺตรามเคฺค โกสมฺพิยํ สมฺภาเวสิ

ปาตราสํ กโรนฺตํฯ อถ โข กาโก ทาโส ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘ราชา ตํ, อาจริย, นิวตฺตาเปตี’’ติฯ ‘‘อาคเมหิ, ภเณ กาก, ยาว ภุญฺชาม [ภุญฺชามิ (สี. สฺยา.)]ฯ หนฺท, ภเณ กาก, ภุญฺชสฺสู’’ติฯ ‘‘อลํ, อาจริย, รญฺญามฺหิ อาณตฺโต – เอเต โข, ภเณ กาก, เวชฺชา นาม พหุมายา, มา จสฺส กิญฺจิ ปฏิคฺคเหสี’’ติฯ เตน โข ปน สมเยน ชีวโก โกมารภจฺโจ นเขน เภสชฺชํ โอลุเมฺปตฺวา อามลกญฺจ ขาทติ ปานียญฺจ ปิวติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ กากํ ทาสํ เอตทโวจ – ‘‘หนฺท, ภเณ กาก, อามลกญฺจ ขาท ปานียญฺจ ปิวสฺสู’’ติฯ อถ โข กาโก ทาโส – อยํ โข เวชฺโช อามลกญฺจ ขาทติ ปานียญฺจ ปิวติ, น อรหติ กิญฺจิ ปาปกํ โหตุนฺติ – อุปฑฺฒามลกญฺจ ขาทิ ปานียญฺจ อปายิฯ ตสฺส ตํ อุปฑฺฒามลกํ ขาทิตํ ตเตฺถว นิจฺฉาเรสิฯ อถ โข กาโก ทาโส ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘อตฺถิ เม, อาจริย, ชีวิต’’นฺติ? ‘‘มา, ภเณ กาก, ภายิ, ตฺวํ เจว อโรโค ภวิสฺสสิ ราชา จฯ จโณฺฑ โส ราชา ฆาตาเปยฺยาปิ มํ, เตนาหํ น นิวตฺตามี’’ติ ภทฺทวติกํ หตฺถินิกํ กากสฺส นิยฺยาเทตฺวา เยน ราชคหํ เตน ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน เยน ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา รโญฺญ มาคธสฺส เสนิยสฺส พิมฺพิสารสฺส เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘สุฏฺฐุ, ภเณ ชีวก, อกาสิ ยมฺปิ น นิวโตฺต, จโณฺฑ โส ราชา ฆาตาเปยฺยาปิ ต’’นฺติฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต อโรโค สมาโน ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส สนฺติเก ทูตํ ปาเหสิ – ‘‘อาคจฺฉตุ ชีวโก, วรํ ทสฺสามี’’ติฯ ‘‘อลํ, อโยฺย [เทว (สฺยา.)], อธิการํ เม เทโว สรตู’’ติฯ

ปโชฺชตราชวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๐๘. สิเวยฺยกทุสฺสยุคกถา

๓๓๕. เตนโข ปน สมเยน รโญฺญ ปโชฺชตสฺส สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ อุปฺปนฺนํ โหติ – พหูนํ [พหุนฺนํ (สี. สฺยา.)] ทุสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสหสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตสหสฺสานํอคฺคญฺจ เสฏฺฐญฺจ โมกฺขญฺจ อุตฺตมญฺจ ปวรญฺจฯ อถ โข ราชา ปโชฺชโต ตํ สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส ปาเหสิฯ อถ โข ชีวกสฺสโกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ‘‘อิทํ โข เม สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ รญฺญา ปโชฺชเตน ปหิตํ – พหูนํ ทุสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสหสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตสหสฺสานํ อคฺคญฺจ เสฏฺฐญฺจ โมกฺขญฺจ อุตฺตมญฺจ ปวรญฺจฯ นยิทํ อโญฺญ โกจิ ปจฺจารหติ อญฺญตฺร เตน ภควตา อรหตา สมฺมาสมฺพุเทฺธน, รญฺญา วา มาคเธน เสนิเยน พิมฺพิสาเรนา’’ติฯ

สิเวยฺยกทุสฺสยุคกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๐๙. สมตฺติํสวิเรจนกถา

๓๓๖. เตน โข ปน สมเยน ภควโต กาโย โทสาภิสโนฺน โหติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘โทสาภิสโนฺนโข, อานนฺท, ตถาคตสฺส กาโยฯ อิจฺฉติ ตถาคโต วิเรจนํ ปาตุ’’นฺติฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท เยน ชีวโก โกมารภโจฺจ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ‘‘โทสาภิสโนฺน โข, อาวุโส ชีวก, ตถาคตสฺส กาโยฯ อิจฺฉติ ตถาคโต วิเรจนํ ปาตุ’’นฺติฯ ‘‘เตน หิ, ภเนฺต อานนฺท, ภควโต กายํ กติปาหํ สิเนเหถา’’ติฯ อถ โข อายสฺ

มา อานโนฺท ภควโต กายํ กติปาหํ สิเนเหตฺวา เยน ชีวโก โกมารภจฺจ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ชีวกํ โกมารภจฺจํ เอตทโวจ – ''สินิโทฺธ โข, อาวุโส ชีวก, ตถาคตสฺส กาโยฯ ยสฺส ทานิ กาลํ มญฺญสี''ติฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เอตทโหสิ – ''น โข เมตํ ปติรูปํ โยหํ ภควโต โอฬาริกํ วิเรจนํ ทเทยฺย''นฺติฯ ตีณิ อุปฺปลหตฺถานิ นานาเภสเชฺชหิ ปริภาเวตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เอกํ อุปฺปลหตฺถํ ภควโต อุปนาเมสิ – ''อิมํ, ภเนฺต, ภควา ปฐมํ อุปฺปลหตฺถํ อุปสิงฺฆตุฯ อิทํ ภควนฺตํ ทสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสตี''ติฯ ทุติยํ อุปฺปลหตฺถํ ภควโต อุปนาเมสิ – ''อิมํ, ภเนฺต, ภควา ทุติยํ อุปฺปลหตฺถํ อุปสิงฺฆตุฯ อิทํ ภควนฺตํ ทสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสตี''ติฯ ตติยํ อุปฺปลหตฺถํ ภควโต อุปนาเมสิ – ''อิมํ, ภเนฺต , ภควา ตติยํ อุปฺปลหตฺถํ อุปสิงฺฆตุฯ อิทํ ภควนฺตํ ทสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสตี''ติ ฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตีติฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส พหิ ทฺวารโกฎฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ – ''มยา โข ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทินฺนํฯ โทสาภิสโนฺน ตถาคตสฺส กาโย ฯ น ภควนฺตํ สมตฺตึสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสติ, เอกูนตฺตึสกฺขตฺตุํ ภควนฺตํ วิเรเจสฺสติฯ อปิ จ, ภควา วิริโตฺต นหายิสฺสติฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกิํ วิเรเจสฺสติฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตี''ติฯ

อถ โข ภควา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส เจตสา เจโตปริวิตกฺกมญฺญาย อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ''อิธานนฺท, ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส พหิ ทฺวารโกฎฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ – 'มยา โข ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทินฺนํฯ โทสาภิสโนฺน ตถาคตสฺส กาโยฯ น ภควนฺตํ สมตึสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสติ, เอกูนตึสกฺขตฺตุํ ภควนฺตํ วิเรเจสฺสติฯ อปิ จ, ภควา วิริโตฺต นหายิสฺสติฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกิํ วิเรเจสฺสติฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตี'ติฯ เตน หานนฺท, อุโณฺหทกํ ปฎิยาเทหี''ติฯ ''เอวํ, ภเนฺต''ติ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต ปฎิสฺสุณิตฺวา อุโณฺหทกํ ปฎิยาเทสิฯ

อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสิโนฺน โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''วิริโตฺต, ภเนฺต, ภควา''ติ? ''วิริโตฺตมฺหิ, ชีวกา''ติฯ อิธ มยฺหํ, ภเนฺต, พหิ ทฺวารโกฎฺฐกา นิกฺขนฺตสฺส เอตทโหสิ – ''มยา โข ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ทินฺนํฯ โทสาภิสโนฺน ตถาคตสฺส กาโยฯ น ภควนฺตํ สมตฺตึสกฺขตฺตุํ วิเรเจสฺสติ, เอกูนตฺตึสกฺขตฺตุํ ภควนฺตํ วิเรเจสฺสติฯ อปิ จ, ภควา วิริโตฺต นหายิสฺสติฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกิํ วิเรเจสฺสติฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ ภวิสฺสตี''ติฯ นหายตุ, ภเนฺต, ภควา, นหายตุ สุคโตติฯ อถ โข ภควา อุโณฺหทกํ นหายิฯ นหาตํ ภควนฺตํ สกิํ วิเรเจสิฯ เอวํ ภควโต สมตฺตึสาย วิเรจนํ อโหสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ภควนฺตํเอตทโวจ – ''ยาว, ภเนฺต, ภควโต กาโย ปกตโตฺต โหติ, อลํ [อหํ ตาว ยูสปิณฺฑปาเตนาติ (สี.), อลํ ยูสปิณฺฑเกนาติ (สฺยา.)] ยูสปิณฺฑปาเตนา''ติฯ

สมตฺตึสวิเรจนกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๑๐. วรยาจนากถา

๓๓๗. อถโข ภควโต กาโย นจิรเสฺสว ปกตโตฺต อโหสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภโจฺจ ตํ สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ , อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ

นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘เอกาหํ, ภนฺเต, ภควนฺตํ วรํ ยาจามี’’ติฯ ‘‘อติกฺกนฺตวรา โข, ชีวก, ตถาคตา’’ติฯ ‘‘ยญฺจ, ภนฺเต, กปฺปติ ยญฺจ อนวชฺช’’นฺติฯ ‘‘วเทหิ, ชีวกา’’ติฯ ‘‘ภควา, ภนฺเต, ปํสุกูลิโก, ภิกฺขุสงฺโฆ จฯ อิทํ เม, ภนฺเต, สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ รญฺญา ปโชฺชเตน ปหิตํ – พหูนํ ทุสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสหสฺสานํ พหูนํ ทุสฺสยุคสตสหสฺสานํ อคฺคญฺจ เสฏฺฐญฺจ โมกฺขญฺจ อุตฺตมญฺจ ปวรญฺจฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภนฺเต, ภควา สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํ; ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ คหปติจีวรํ อนุชานาตู’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา สิเวยฺยกํ ทุสฺสยุคํฯ อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิโต สมาทปิโต สมุเตฺตชิโต สมฺปหํสิโต อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คหปติจีวรํฯ โย อิจฺฉติ, ปํสุกูลิโก โหตุฯ โย อิจฺฉติ, คหปติจีวรํ สาทิยตุฯ อิตรีตเรนปาหํ [ปหํ (สี.), จาหํ (สฺยา.)], ภิกฺขเว, สนฺตุฏฺฐิํ วเณฺณมี’’ติฯ

อโสฺสสุํ โข ราชคเห มนุสฺสา – ‘‘ภควตา กิรภิกฺขูนํ คหปติจีวรํอนุญฺญาต’’นฺติฯ เต จ มนุสฺสา หฏฺฐา อเหสุํ อุทคฺคา ‘‘อิทานิ โข มยํ ทานานิ ทสฺสาม ปุญฺญานิ กริสฺสาม, ยโต ภควตา ภิกฺขูนํ คหปติจีวรํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ เอกาเหเนว ราชคเห พหูนิ จีวรสหสฺสานิ อุปฺปชฺชิํสุฯ

อโสฺสสุํ โข ชานปทา มนุสฺสา – ‘‘ภควตา กิร ภิกฺขูนํ คหปติจีวรํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ เต จ มนุสฺสา หฏฺฐา อเหสุํ อุทคฺคา – ‘‘อิทานิ โข มยํ ทานานิ ทสฺสาม ปุญฺญานิ กริสฺสาม, ยโต ภควตา ภิกฺขูนํ คหปติจีวรํ อนุญฺญาต’’นฺติฯ ชนปเทปิ เอกาเหเนว พหูนิ จีวรสหสฺสานิ อุปฺปชฺชิํสุฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ปาวาโร อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปาวารนฺติฯ

โกเสยฺยปาวาโร อุปฺปโนฺน โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกเสยฺยปาวารนฺติฯ

โกชวํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, โกชวนฺติฯ

วรยาจนากถา นิฏฺฐิตาฯ

ปฐมภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒๑๑. กมฺพลานุชานนาทิกถา

๓๓๘. เตน โข ปน สมเยน กาสิราชา ชีวกสฺส โกมารภจฺจสฺส อฑฺฒกาสิกํ กมฺพลํ ปาเหสิ อุปฑฺฒกาสินํ ขมมานํฯ อถ โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ตํ อฑฺฒกาสิกํ กมฺพลํ อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข ชีวโก โกมารภจฺโจ ภควนฺตํเอตทโวจ – ‘‘อยํ เม, ภนฺเต, อฑฺฒกาสิโก กมฺพโล กาสิรญฺญา ปหิโต อุปฑฺฒกาสินํ ขมมาโนฯ ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภนฺเต, ภควา กมฺพลํ, ยํ มมสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา’’ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา กมฺพลํฯ อถ โข ภควา ชีวกํ โกมารภจฺจํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ...

เป.... ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กมฺพล’’นฺติฯ

๓๓๙. เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส อุจฺจาวจานิ จีวรานิ อุปฺปนฺนานิ โหนฺติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กึ นุ โข ภควตา จีวรํ อนุญฺญาตํ , กึ อนนุญฺญาต’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฉ จีวรานิ – โขมํ กปฺปาสิกํ โกเสยฺยํ กมฺพลํ สาณํ ภงฺคนฺติฯ

๓๔๐. เตน โข ปน สมเยน เย เต ภิกฺขู คหปติจีวรํ สาทิยนฺติ เต กุกฺกุจฺจายนฺตา ปํสุกูลํ น สาทิยนฺติ – เอกํเยว ภควตา จีวรํ อนุญฺญาตํ, น เทฺวติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คหปติจีวรํ สาทิยเนฺตน ปํสุกูลมฺปิ สาทิยิตุํ; ตทุภเยนปาหํ, ภิกฺขเว, สนฺตุฏฺฐึ วณฺณมีติฯ

กมฺพลานุชานนาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๒. ปํสุกูลปริเยสนกถา

๓๔๑. เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเทอทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลาย, เอกเจฺจ ภิกฺขู นาคเมสุํฯ เย เต ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลาย เต ปํสุกูลานิ ลภึสุฯ เย เต ภิกฺขู นาคเมสุํ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห นาคมิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, นาคเมนฺตานํ นากามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลาย, เอกเจฺจ ภิกฺขู อาคเมสุํฯ เย เต ภิกฺขู สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลาย เต ปํสุกูลานิ ลภึสุฯ เย เต ภิกฺขู อาคเมสุํ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห น โอกฺกมิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อาคเมนฺตานํ อกามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ปฐมํ สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลาย, เอกเจฺจ ภิกฺขู ปจฺฉา โอกฺกมึสุฯ เย เต ภิกฺขู ปฐมํ สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลาย เต ปํสุกูลานิ ลภึสุฯ เย เต ภิกฺขู ปจฺฉา โอกฺกมึสุ เต น ลภึสุฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส , ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห ปจฺฉา โอกฺกมิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปจฺฉา โอกฺกนฺตานํ นากามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เต สทิสา สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลายฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ปํสุกูลานิ ลภึสุ, เอกเจฺจ ภิกฺขู น ลภึสุ ฯ เย เต ภิกฺขู น ลภึสุ, เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห น ลภิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สทิสานํ โอกฺกนฺตานํ อกามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เต กติกํ กตฺวา สุสานํ โอกฺกมึสุ ปํสุกูลายฯ เอกเจฺจ ภิกฺขู ปํสุกูลานิ ลภึสุ, เอกเจฺจ ภิกฺขู น ลภึสุฯ เย เต ภิกฺขู น ลภึสุ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อมฺหากมฺปิ, อาวุโส, ภาคํ เทถา’’ติฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘น มยํ, อาวุโส, ตุมฺหากํ ภาคํ ทสฺสามฯ กิสฺส ตุเมฺห น ลภิตฺถา’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กติกํ กตฺวา โอกฺกนฺตานํ อกามา ภาคํ ทาตุนฺติฯ

ปํสุกูลปริเยสนกถา นิฎฺฐิตาฯ

๒๑๓. จีวรปฏิคฺคาหกสมฺมุติกถา

๓๔๒. เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา จีวรํ อาทาย อารามํ อาคจฺฉนฺติฯ เต ปฏิคฺคาหกํ อลภมานา ปฏิหรนฺติฯ จีวรํ ปริตฺตํ อุปฺปชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิคฺคาหกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, คหิตาคหิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ; ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิคฺคาหกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรปฏิคฺคาหกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโตขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน จีวรปฏิคฺคาหกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรปฏิคฺคาหโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน จีวรปฏิคฺคาหกา ภิกฺขู จีวรํ ปฏิคฺคเหตฺวา ตเตฺถว อุชฺฌิตฺวา ปกฺกมนฺติฯ จีวรํ นสฺสติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ จีวรนิทหกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, นิหิตานิหิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ; ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรนิทหกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ ‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรนิทหกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน จีวรนิทหกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรนิทหโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

จีวรปฏิคฺคาหกสมฺมุติกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๔. ภณฺฑาคารสมฺมุติอาทิกถา

๓๔๓. เตน โข ปน สมเยน จีวรนิทหโก ภิกฺขุ มณฺฑเปปิ รุกฺขมูเลปิ นิพฺพโกเสปิ จีวรํ นิทหติ, อุนฺทูเรหิปิ อุปจิกาหิปิ ขชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ภณฺฑาคารํ สมฺมนฺนิตุํ, ยํ สโงฺฆ อากงฺขติ วิหารํ วา อฑฺฒโยคํ วา ปาสาทํ วา หมฺมิยํ วา คุหํ วาฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภณฺฑาคารํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ วิหารํ ภณฺฑาคารํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส วิหารสฺส ภณฺฑาคารสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม วิหาโร ภณฺฑาคารํฯ ขมติ สงฺฆสฺส , ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ภณฺฑาคาเร จีวรํ อคุตฺตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ ภณฺฑาคาริกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ คเจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, คุตฺตาคุตฺตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ; ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภณฺฑาคาริกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ ภณฺฑาคาริกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน ภณฺฑาคาริกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ ภณฺฑาคาริโกฯ ขมติสงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภณฺฑาคาริกํ วุฏฺฐาเปนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, ภณฺฑาคาริโก วุฏฺฐาเปตโพฺพฯ โย วุฏฺฐาเปยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆสฺส ภณฺฑาคาเร จีวรํ อุสฺสนฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , สมฺมุขีภูเตน สเงฺฆน ภาเชตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สโงฺฆ จีวรํ ภาเชโนฺต โกลาหลํ อกาสิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺคหิ สมนฺนาคตํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมนฺนิตุํ – โย น ฉนฺทาคตึ ค

เจฺฉยฺย, น โทสาคตึ คเจฺฉยฺย, น โมหาคตึ คเจฺฉยฺย, น ภยาคตึ คเจฺฉยฺย, ภาชิตาภาชิตญฺจ ชาเนยฺยฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, สมฺมนฺนิตโพฺพฯ ปฐมํ ภิกฺขุ ยาจิตโพฺพ; ยาจิตฺวา พฺยเตฺตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สโงฺฆ ญาเปตโพฺพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมเนฺนยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภเนฺต, สโงฺฆฯ สโงฺฆ อิตฺถนฺนามํ ภิกฺขุํ จีวรภาชกํ สมฺมนฺนติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิตฺถนฺนามสฺส ภิกฺขุโน จีวรภาชกสฺส สมฺมุติ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘สมฺมโต สเงฺฆน อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ จีวรภาชโกฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข จีวรํ ภาเชตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปฐมํ อุจฺจินิตฺวา ตุลยิตฺวา วณฺณาวณฺณํ กตฺวา ภิกฺขู คเณตฺวา วคฺคํ พนฺธิตฺวา จีวรปฏิวีสํ ฐเปตุนฺติฯ

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข สามเณรานํ จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพ’’ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สามเณรานํ อุปฑฺฒปฏิวีสํทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ สเกน ภาเคน อุตฺตริตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุตฺตรนฺตสฺส สกํ ภาคํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อติเรกภาเคน อุตฺตริตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุเกฺขเป ทิเนฺน อติเรกภาคํ ทาตุนฺติฯ

อถ โข จีวรภาชกานํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพ, อาคตปฏิปาฏิยา [อาคตาคตปฏิปาฏิยา (ก.)] นุ โข อุทาหุ ยถาวุฑฺฒ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิกลเก โตเสตฺวา กุสปาตํ กาตุนฺติฯ

ภณฺฑาคารสมฺมุติอาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๕. จีวรรชนกถา

๓๔๔. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉกเณนปิ ปณฺฑุมตฺติกายปิ จีวรํ รชนฺติฯ จีวรํ ทุพฺพณฺณํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ฉ รชนานิ – มูลรชนํ, ขนฺธรชนํ, ตจรชนํ, ปตฺตรชนํ, ปุปฺผรชนํ, ผลรชนนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู สีตุทกาย [สีตุนฺทิกาย (สี.), สีตูทกาย (สฺยา.)]จีวรํ รชนฺติฯ จีวรํ ทุคฺคนฺธํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนํ ปจิตุํ จุลฺลํ รชนกุมฺภินฺติฯ รชนํ อุตฺตริยติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุตฺตราฬุมฺปํ [อุตฺตราฬุปํ (โยชนา), อุตฺตราฬุปํ (สฺยา.)]พนฺธิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู น ชานนฺติ รชนํ ปกฺกํ วา อปกฺกํ วาฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทเก วา นขปิฏฺฐิกาย วา เถวกํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู รชนํ โอโรเปนฺตา กุมฺภึ อาวิญฺฉนฺติ [อาวิญฺชนฺติ (สี.), อาวฏฺฏนฺติ (สฺยา.)]ฯ กุมฺภี ภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนุฬุงฺกํ [รชนาฬุงฺกํ (โยชนา)] ทณฺฑกถาลกนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ รชนภาชนํ น สํวิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนโกลมฺพํ รชนฆฏนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ปาติยาปิ ปเตฺตปิ จีวรํ โอมทฺทนฺติฯ จีวรํ ปริภิชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, รชนโทณิกนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู ฉมาย จีวรํ ปตฺถรนฺติฯ จีวรํ ปํสุกิตํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติณสนฺถารกนฺติฯ

ติณสนฺถารโก อุปจิกาหิ ขชฺชติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, จีวรวํสํ จีวรรชฺชุนฺติฯ

มเชฺฌน ลเคฺคนฺติฯ รชนํ อุภโต คลติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กเณฺณ พนฺธิตุนฺติฯ

กโณฺณ ชีรติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กณฺณสุตฺตกนฺติฯ

รชนํ เอกโต คลติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สมฺปริวตฺตกํ สมฺปริวตฺตกํ รเชตุํ, น จ อจฺฉินฺเน เถเว ปกฺกมิตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน จีวรํ ปตฺถินฺนํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อุทเก โอสาเรตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน จีวรํ ผรุสํ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ , ภิกฺขเว, ปาณินา อาโกเฏตุนฺติ ฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขู อจฺฉินฺนกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ ทนฺตกาสาวานิฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – เสยฺยถาปิ นาม [เสยฺยถาปิ (?)] คิหี กามโภคิโนติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, อจฺฉินฺนกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

จีวรรชนกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๖. ฉินฺนกจีวรานุชานนา

๓๔๕. อถโข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน ทกฺขิณาคิริ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อทฺทสา โข ภควา มคธเขตฺตํ อจฺฉิพทฺธํ [อจฺจิพทฺธํ (สี. สฺยา.), อจฺฉิพนฺธํ (ก.)]ปาฬิพทฺธํ มริยาทพทฺธํ สิงฺฆาฎกพทฺธํ, ทิสฺวาน อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘ปสฺสสิ โน ตฺวํ, อานนฺท, มคธเขตฺตํ อจฺฉิพทฺธํ ปาฬิพทฺธํ มริยาทพทฺธํ สิงฺฆาฎกพทฺธ’’นฺติ? ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติฯ ‘‘อุสฺสหสิ ตฺวํ, อานนฺท, ภิกฺขูนํ เอวรูปานิ จีวรานิ สํวิทหิตุ’’นฺติ? ‘‘อุสฺสหามิ, ภควา’’ติฯ อถ โข ภควา ทกฺขิณาคิริสฺมิํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา ปุนเทว ราชคหํ ปจฺจาคญฺฉิฯ อถ โข อายสฺมา อานโนฺท สมฺพหุลานํ ภิกฺขูนํ จีวรานิ สํวิทหิตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ปสฺสตุ เม [ปสฺสถ ตุเมฺห (ก.)], ภเนฺต, ภควา จีวรานิ สํวิทหิตานี’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘ปณฺฑิโต, ภิกฺขเว, อานโนฺท; มหาปโญฺญ, ภิกฺขเว, อานโนฺท; ยตฺร หิ นาม มยา สํขิเตฺตน ภาสิตสฺส วิตฺถาเรน อตฺถํ อาชานิสฺสติ, กุสิมฺปิ นาม กริสฺสติ, อฑฺฒกุสิมฺปิ นาม กริสฺสติ, มณฺฑลมฺปิ นาม กริสฺสติ , อฑฺฒมณฺฑลมฺปิ นาม กริสฺสติ, วิวฎฺฎมฺปิ นาม กริสฺสติ, อนุวิวฎฺฎมฺปิ นาม กริสฺสติ, คีเวยฺยกมฺปิ นาม กริสฺสติ, ชเงฺฆยฺยกมฺปิ นาม กริสฺสติ, พาหนฺตมฺปิ นาม กริสฺสติ, ฉินฺนกํ ภวิสฺสติ, สตฺถลูขํ สมณสารุปฺปํ ปจฺจตฺถิกานญฺจ อนภิจฺฉิตํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ฉินฺนกํ สงฺฆาฎิํ ฉินฺนกํ อุตฺตราสงฺคํ ฉินฺนกํ อนฺตรวาสก’’นฺติฯ

ฉินฺนกจีวรานุชานนา นิฎฺฐิตาฯ

๒๑๗. ติจีวรานุชานนา

๓๔๖. อถ โข ภควา ราชคเห ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน เวสาลี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อทฺทสโข ภควา อนฺตรา จ ราชคหํ อนฺตรา จ เวสาลิํ อทฺธานมคฺคปฺปฎิปโนฺน สมฺพหุเล ภิกฺขู จีวเรหิ อุพฺภณฺฑิเต [อุพฺภณฺฑีกเต (สฺยา.)] สีเสปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา ขเนฺธปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา กฎิยาปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา อาคจฺฉเนฺต, ทิสฺวาน ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘อติลหุํ โข อิเม โมฆปุริสา จีวเร พาหุลฺลาย อาวตฺตา ฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺย’’นฺติฯ อถ โข ภควา อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา เวสาลิยํ วิหรติ โคตมเก เจติเยฯ เตน โข ปน สมเยนภควา สีตาสุ เหมนฺติกาสุ รตฺตีสุ อนฺตรฎฺฐกาสุ หิมปาตสมเย รตฺติํ อโชฺฌกาเส เอกจีวโร นิสีทิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปฐเม ยาเม สีตํ ภควนฺตํ อโหสิฯ ทุติยํ ภควา จีวรํ ปารุปิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต มชฺฌิเม ยาเม สีตํ ภควนฺตํ อโหสิฯ ตติยํ ภควา จีวรํ ปารุปิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปจฺฉิเม ยาเม อุทฺธเสฺต อรุเณ นนฺทิมุขิยา รตฺติยา สีตํ ภควนฺตํ อโหสิฯ จตุตฺถํ ภควา จีวรํ ปารุปิฯ น ภควนฺตํ สีตํ อโหสิฯ อถ โข ภควโต เอตทโหสิ – ‘‘เยปิ โข เต กุลปุตฺตา อิมสฺมิํ ธมฺมวินเย สีตาลุกา สีตภีรุกา เตปิ สโกฺกนฺติ ติจีวเรน ยาเปตุํฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺยํ, ติจีวรํ อนุชาเนยฺย’’นฺติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อิธาหํ, ภิกฺขเว, อนฺตรา จ ราชคหํ อนฺตรา จ เวสาลิํ อทฺธานมคฺคปฺปฎิปโนฺน อทฺทสํ สมฺพหุเล ภิกฺขู จีวเรหิ อุพฺภณฺฑิเต สีเสปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา ขเนฺธปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา กฎิยาปิ จีวรภิสิํ กริตฺวา อาคจฺฉเนฺต, ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ – ‘อติลหุํ โข อิเม โมฆปุริสา จีวเร พาหุลฺลาย อาวตฺตาฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺย’นฺติฯ อิธาหํ, ภิกฺขเว, สีตาสุ เหมนฺติกาสุ รตฺตีสุ อนฺตรฎฺฐกาสุ หิมปาตสมเย รตฺติํ อโชฺฌกาเส เอกจีวโร นิสีทิํฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปฐเม ยาเม สีตํ มํ อโหสิฯ

ทุติยาหํ จีวรํ ปารุปึฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต มชฺฌิเม ยาเม สีตํ มํ อโหสิฯ ตติยาหํ จีวรํ ปารุปึฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ นิกฺขเนฺต ปจฺฉิเม ยาเม อุทฺธเสฺต อรุเณ นนฺทิมุขิยา รตฺติยา สีตํ มํ อโหสิฯ จตุตฺถาหํ จีวรํ ปารุปึฯ น มํ สีตํ อโหสิฯ ตสฺส มยฺหํ, ภิกฺขเว, เอตทโหสิ – ''เยปิ โข เต กุลปุตฺตา อิมสฺมึ ธมฺมวินเย สีตาลุกา สีตภีรุกา เตปิ สโกฺกนฺติ ติจีวเรน ยาเปตุํฯ ยํนูนาหํ ภิกฺขูนํ จีวเร สีมํ พเนฺธยฺยํ, มริยาทํ ฐเปยฺยํ , ติจีวรํ อนุชาเนยฺย'นฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติจีวรํ – ทิคุณํ สงฺฆาฏึ, เอกจฺจิยํ อุตฺตราสงฺคํ, เอกจฺจิยํ อนฺตรวาสก''นฺติฯ

ติจีวรานุชานนา นิฎฺฐิตาฯ

๒๑๘. อติเรกจีวรกถา

๓๔๗. [ปารา. ๔๖๑]เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู ภควตา ติจีวรํ อนุญฺญาตนฺติ อเญฺญเนว ติจีวเรน คามํ ปวิสนฺติ, อเญฺญน ติจีวเรน อาราเม อจฺฉนฺติ, อเญฺญน ติจีวเรน นหานํ โอตรนฺติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ''กถญฺหิ นาม ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู อติเรกจีวรํ ธาเรสฺสนฺตี''ติฯ อถ โข เต ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, อติเรกจีวรํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, ยถาธโมฺม กาเรตโพฺพ''ติฯ

[ปารา. ๔๖๑] เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อายสฺมา จ อานโนฺท ตํ จีวรํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโม โหติฯ อายสฺมา จ สาริปุโตฺต สาเกเต วิหรติฯ อถ โข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เอตทโหสิ – ''ภควตา สิกฺขาปทํ ปญฺญตฺตํ 'น อติเรกจีวรํ ธาเรตพฺพ'นฺติฯ อิทญฺจ เม อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ ฯ อหญฺจิมํ จีวรํ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส ทาตุกาโมฯ อายสฺมา จ สาริปุโตฺต สาเกเต วิหรติฯ กถํ นุ โข มยา ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ''กีวจิรํ ปนานนฺท, สาริปุโตฺต อาคจฺฉิสฺสตี''ติ? ''นวมํ วา, ภควา, ทิวสํ, ทสมํ วา''ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ทสาหปรมํ อติเรกจีวรํ ธาเรตุ''นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ อติเรกจีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''กถํ นุ โข อเมฺหหิ อติเรกจีวเร ปฏิปชฺชิตพฺพ''นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อติเรกจีวรํ วิกเปฺปตุนฺติฯ

๓๔๘. อถ โข ภควา เวสาลิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน พาราณสี เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน พาราณสี ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา พาราณสิยํ วิหรติ อิสิปตเน มิคทาเยฯ เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน อนฺตรวาสโก ฉิโทฺท โหติฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ''ภควตา ติจีวรํ อนุญฺญาตํ – ทิคุณา สงฺฆาฏิ, เอกจฺจิโย อุตฺตราสโงฺค , เอกจฺจิโย อนฺตรวาสโกฯ อยญฺจ เม อนฺตรวาสโก ฉิโทฺทฯ ยํนูนาหํ อคฺคฬํ อจฺฉุเปยฺยํ, สมนฺตโต ทุปฏฺฏํ ภวิสฺสติ, มเชฺฌ เอกจฺจิย''นฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อคฺคฬํ อจฺฉุเปสิฯ อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต ตํ ภิกฺขุํ อคฺคฬํ อจฺฉุเปนฺตํ [อจฺฉุปนฺตํ (ก.)], ทิสฺวาน เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ''กึ ตฺวํ, ภิกฺขุ, กโรสี''ติ? ''อคฺคฬํ, ภควา, อจฺฉุเปมี''ติฯ ''สาธุ สาธุ, ภิกฺขุ; สาธุ โข ตฺวํ, ภิกฺขุ, อคฺคฬํ อจฺฉุเปสี''ติ ฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิ

ทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อหตานํ ทุสฺสานํ อหตกปฺปานํ ทิคุณํ สงฺฆาฏึ, เอกจฺจิยํ อุตฺตราสงฺคํ, เอกจฺจิยํ อนฺตรวาสกํ; อุตุทฺธฏานํ ทุสฺสานํ จตุคฺคุณํ สงฺฆาฏึ, ทิคุณํ อุตฺตราสงฺคํ, ทิคุณํ อนฺตรวาสกํ; ปํสุกูเล ยาวทตฺถํ; ปาปณิเก อุสฺสาโห กรณีโยฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อคฺคฬํ ตุนฺนํ โอวฏฺฏิกํ กณฺฑุสกํ ทฬฺหีกมฺม’’นฺติฯ

อติเรกจีวรกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๑๙. วิสาขาวตฺถุ

๓๔๙. อถ โข ภควา พาราณสิยํ ยถาภิรนฺตํ วิหริตฺวา เยน สาวตฺถิ เตน จาริกํ ปกฺกามิฯ อนุปุเพฺพน จาริกํ จรมาโน เยน สาวตฺถิ ตทวสริฯ ตตฺร สุทํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเมฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โข วิสาขํ มิคารมาตรํ ภควา ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสสิ สมาทเปสิ สมุเตฺตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา, ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุเตฺตชิตา สมฺปหํสิตา, ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อธิวาเสตุ เม, ภเนฺต, ภควา สฺวาตนาย ภตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนา’’ติฯ อธิวาเสสิ ภควา ตุณฺหีภาเวนฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ

เตน โข ปน สมเยน ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน จาตุทฺทีปิโก มหาเมโฆ ปาวสฺสิฯ อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘ยถา, ภิกฺขเว, เชตวเน วสฺสติ เอวํ จตูสุ ทีเปสุ วสฺสติฯ โอวสฺสาเปถ, ภิกฺขเว, กายํฯ อยํ ปจฺฉิมโก จาตุทฺทีปิโก มหาเมโฆ’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวานิกฺขิตฺตจีวรา กายํ โอวสฺสาเปนฺติฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ปณีตํ ขาทนียํ โภชนียํ ปฏิยาทาเปตฺวา ทาสิํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ ‘‘เอวํ, อเยฺย’’ติ โข สา ทาสี วิสาขาย มิคารมาตุยา ปฏิสฺสุณิตฺวา อารามํ คนฺตฺวา อทฺทส ภิกฺขู นิกฺขิตฺตจีวเร กายํ โอวสฺสาเปเนฺต, ทิสฺวาน ‘นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี’ติ เยน วิสาขา มิคารมาตา เตนุปสงฺกมิ ; อุปสงฺกมิตฺวา วิสาขํ มิคารมาตรํ เอตทโวจ – ‘‘นตฺถเยฺย, อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี’’ติฯ อถ โข วิสาขาย มิคารมาตุยา ปณฺฑิตาย วิยตฺตาย เมธาวินิยา เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข อยฺยา นิกฺขิตฺตจีวรา กายํ โอวสฺสาเปนฺติฯ สายํ พาลา มญฺญิตฺถ – นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี’’ติ, ปุน ทาสิํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ อถ โข เต ภิกฺขู คตฺตานิ สีติํ กริตฺวา [สีตีกริตฺวา (สฺยา.)] กลฺลกายา จีวรานิ คเหตฺวา ยถาวิหารํ ปวิสิํสุฯ อถ โข สา ทาสี อารามํ คนฺตฺวา ภิกฺขู อปสฺสนฺตี ‘นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, สุโญฺญ อาราโม’ติ เยน วิสาขา มิคารมาตา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา วิสาขํ มิคารมาตรํ เอตทโวจ – ‘‘นตฺถเยฺย, อาราเม ภิกฺขู, สุโญฺญ อาราโม’’ติฯ อถ โข วิสาขาย มิคารมาตุยา ปณฺฑิตาย วิยตฺตาย เมธาวินิยา เอตทโหสิ – ‘‘นิสฺสํสยํ โข อยฺยา คตฺตานิ สีติํ กริตฺวา กลฺลกายา จีวรานิ คเหตฺวา ยถาวิหารํ ปวิฏฺฐาฯ สายํ พาลา มญฺญิตฺถ – นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, สุโญฺญ อาราโม’’ติ, ปุน ทาสิํ อาณาเปสิ – ‘‘คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’นฺติฯ

๓๕๐. อถ โข ภควา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘สนฺทหถ [สนฺนหถ (สี. สฺยา.)], ภิกฺขเว, ปตฺตจีวรํ; กาโล ภตฺตสฺสา’’ติฯ ‘‘เอวํ, ภเนฺต’’ติ โข เต ภิกฺขู ภควโต ปจฺจโสฺสสุํฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺห สมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย – เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สมฺมิญฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย, ปสาริตํ วา พาหํ สมิเญฺชยฺย, เอวเมว – เชตวเน อนฺตรหิโต วิสาขาย มิคารมาตุยา โกฏฺฐเก ปาตุรโหสิฯ นิสีทิ ภควา ปญฺญเตฺต อาสเน สทฺธิํ ภิกฺขุสเงฺฆนฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา – ‘‘อจฺฉริยํ วต โภ! อพฺภุตํ วต โภ! ตถาคตสฺส มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา, ยตฺร หิ นาม ชณฺณุกมเตฺตสุปิ โอเฆสุ ปวตฺตมาเนสุ, กฏิมเตฺตสุปิ โอเฆสุ ปวตฺตมาเนสุ, น หิ นาม เอกภิกฺขุสฺสปิ [ปวตฺตมาเนสุ น เอกภิกฺขุสฺสปิ (?)]ปาทา วา จีวรานิ วา อลฺลานิ ภวิสฺสนฺตี’’ติ – หฏฺฐา อุทคฺคา พุทฺธปฺปมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ ปณีเตน ขาทนีเยน โภชนีเยน สหตฺถา สนฺตเปฺปตฺวา สมฺปวาเรตฺวา ภควนฺตํ ภุตฺตาวิํ โอนีตปตฺตปาณิํ เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘อฏฺฐาหํ, ภเนฺต, ภควนฺตํ วรานิ ยาจามี’’ติฯ ‘‘อติกฺกนฺตวรา โข, วิสาเข, ตถาคตา’’ติฯ ‘‘ยานิ จ, ภเนฺต, กปฺปิยานิ ยานิ จ อนวชฺชานี’’ติฯ ‘‘วเทหิ, วิสาเข’’ติฯ ‘‘อิจฺฉามหํ, ภเนฺต, สงฺฆสฺส ยาวชีวํ วสฺสิกสาฏิกํ ทาตุํ, อาคนฺตุกภตฺตํ ทาตุํ, คมิกภตฺตํ ทาตุํ, คิลานภตฺตํ ทาตุํ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ ทาตุํ, คิลานเภสชฺชํ ทาตุํ, ธุวยาคุํ ทาตุํ, ภิกฺขุนิสงฺฆสฺสอุทกสาฏิกํ ทาตุ’’นฺติฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, วิสาเข, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฏฺฐ วรานิ ยาจสี’’ติ?

‘‘อิธาหํ, ภเนฺต, ทาสิํ อาณาเปสิํ – ‘คจฺฉ, เชฯ อารามํ คนฺตฺวา กาลํ อาโรเจหิ – กาโล, ภเนฺต, นิฏฺฐิตํ ภตฺต’’’นฺติฯ อถ โข สา, ภเนฺต, ทาสี อารามํ คนฺตฺวา อทฺทส ภิกฺขู นิกฺขิตฺตจีวเร กายํ โอวสฺสาเปเนฺต, ทิสฺวาน ‘‘นตฺถิ อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี’’ติ เยนาหํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา มํ เอตทโวจ – ‘‘นตฺถเยฺย, อาราเม ภิกฺขู, อาชีวกา กายํ โอวสฺสาเปนฺตี’’ติฯ อสุจิ, ภเนฺต, นคฺคิยํ เชคุจฺฉํ ปฏิกูลํฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ วสฺสิกสาฏิกํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภเนฺต, อาคนฺตุโก ภิกฺขุ น วีถิกุสโล น โคจรกุสโล กิลโนฺต ปิณฺฑาย จรติฯ โส เม อาคนฺตุกภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา วีถิกุสโล โคจรกุสโล อกิลโนฺต ปิณฺฑาย จริสฺสติฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ อาคนฺตุกภตฺตํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภเนฺต, คมิโก ภิกฺขุ อตฺตโน ภตฺตํ ปริเยสมาโน สตฺถา วา วิหายิสฺสติ, ยตฺถ วา วาสํ คนฺตุกาโม ภวิสฺสติ ตตฺถ วิกาเล อุปคจฺฉิสฺสติ, กิลโนฺต อทฺธานํ คมิสฺสติฯ โส เม คมิกภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา สตฺถา น วิหายิสฺสติ, ยตฺถ วาสํ คนฺตุกาโม ภวิสฺสติ ตตฺถ กาเล อุปคจฺฉิสฺสติ, อกิลโนฺต อทฺธานํ คมิสฺสติฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คมิกภตฺตํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภเนฺต, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สปฺปายานิ โภชนานิ อลภนฺตสฺส อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา วา ภวิสฺสติฯ ตสฺส เม คิลานภตฺตํ ภุตฺตสฺส อาพาโธ น อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา น ภวิสฺสติฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานภตฺตํ ทาตุํ ฯ ‘‘ปุนจปรํ, ภเนฺต, คิลานุปฏฺฐาโก ภิกฺขุ อตฺตโน ภตฺตํ ปริเยสมาโน คิลานสฺส อุสฺสูเร ภตฺตํ นีหริสฺสติ, ภตฺตเจฺฉทํ กริสฺสติฯ โส เม คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ ภุญฺชิตฺวา คิลานสฺสกาเลน ภตฺตํ นีหริสฺสติ, ภตฺตเจฺฉทํ น กริสฺสติฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภเนฺต, คิลานสฺส ภิกฺขุโน สปฺปายานิ เภสชฺชานิ อลภนฺตสฺส อาพาโธ วา อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา วา ภวิสฺสติฯ ตสฺส เม คิลานเภสชฺชํ ปริภุตฺตสฺส อาพาโธ น อภิวฑฺฒิสฺสติ, กาลํกิริยา น ภวิสฺสติฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ คิลานเภสชฺชํ ทาตุํฯ

‘‘ปุน จปรํ, ภเนฺต, ภควตา อนฺธกวิเนฺท ทสานิสํเส สมฺปสฺสมาเนน ยาคุ อนุญฺญาตาฯ ตฺยาหํ, ภเนฺต, อานิสํเส สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ สงฺฆสฺส ยาวชีวํ ธุวยาคุํ ทาตุํฯ

‘‘อิธ, ภเนฺต, ภิกฺขุนิโย อจิรวติยา นทิยา เวสิยาหิ สทฺธิํ นคฺคา เอกติเตฺถ นหายนฺติฯ ตา, ภเนฺต, เวสิยา ภิกฺขุนิโย อุปฺปเณฺฑสุํ – ‘กิํ นุ โข นาม ตุมฺหากํ, อเยฺย, ทหรานํ [ทหรานํ ทหรานํ (สี.)]พฺรหฺมจริยํ จิเณฺณน, นนุ นาม กามา ปริภุญฺชิตพฺพา; ยทา ชิณฺณา ภวิสฺสถ ตทา พฺรหฺมจริยํ จริสฺสถฯ เอวํ ตุมฺหากํ อุโภ อตฺถา ปริคฺคหิตา ภวิสฺสนฺตี’ติฯ ตา, ภเนฺต, ภิกฺขุนิโย เวสิยาหิ อุปฺปณฺฑิยมานา มงฺกู อเหสุํฯ อสุจิ, ภเนฺต, มาตุคามสฺส นคฺคิยํ เชคุจฺฉํ ปฏิกูลํฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อตฺถวสํ สมฺปสฺสมานา อิจฺฉามิ ภิกฺขุนิสงฺฆสฺสยาวชีวํ อุทกสาฏิกํ ทาตุ’’นฺติฯ

๓๕๑. ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, วิสาเข, อานิสํสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฎฺฐ วรานิ ยาจสี’’ติ? ‘‘อิธ, ภเนฺต, ทิสาสุ วสฺสํวุฎฺฐา ภิกฺขู สาวตฺถิํ อาคจฺฉิสฺสนฺติ ภควนฺตํ ทสฺสนายฯ เต ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสนฺติ – ‘อิตฺถนฺนาโม, ภเนฺต, ภิกฺขุ กาลงฺกโต, ตสฺส กา คติ โก อภิสมฺปราโย’ติ? ตํ ภควา พฺยากริสฺสติ โสตาปตฺติผเล วา สกทาคามิผเล วา อนาคามิผเล วา อรหเตฺต วาฯ ตฺยาหํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิสฺสามิ – ‘อาคตปุพฺพา นุ โข, ภเนฺต, เตน อเยฺยน สาวตฺถี’ติ? สเจ เมวกฺขนฺติ – ‘อาคตปุพฺพา เตน ภิกฺขุนา สาวตฺถี’ติ นิฎฺฐเมตฺถ คจฺฉิสฺสามิ – นิสฺสํสยํ เม ปริภุตฺตํ เตน อเยฺยน วสฺสิกสาฏิกา วา อาคนฺตุกภตฺตํ วา คมิกภตฺตํ วา คิลานภตฺตํ วา คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ วา คิลานเภสชฺชํ วา ธุวยาคุ วาติฯ ตสฺสา เม ตทนุสฺสรนฺติยา ปามุชฺชํ ชายิสฺสติ, ปมุทิตาย ปีติ ชายิสฺสติ, ปีติมนาย กาโย ปสฺสมฺภิสฺสติ, ปสฺสทฺธกายา สุขํ เวทิยิสฺสามิ, สุขินิยา จิตฺตํ สมาธิยิสฺสติฯ สา เม ภวิสฺสติ อินฺทฺริยภาวนา พลภาวนา โพชฺฌงฺคภาวนาฯ อิมาหํ, ภเนฺต, อานิสํสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฎฺฐ วรานิ ยาจามี’’ติฯ ‘‘สาธุ สาธุ, วิสาเข; สาธุ โข ตฺวํ, วิสาเข, อิมํ อานิสํสํ สมฺปสฺสมานา ตถาคตํ อฎฺฐ วรานิ ยาจสิฯ อนุชานามิ เต, วิสาเข, อฎฺฐ วรานี’’ติฯ อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิ –

‘‘ยา อนฺนปานํ ททติปฺปโมทิตา;
สีลูปปนฺนา สุคตสฺส สาวิกา;
ททาติ ทานํ อภิภุยฺย มจฺฉรํ;
โสวคฺคิกํ โสกนุทํ สุขาวหํฯ

‘‘ทิพฺพํ สา ลภเต อายุํ [ทิพฺพํ พลํ สา ลภเต จ อายุํ (สี. สฺยา.)];
อาคมฺม มคฺคํ วิรชํ อนงฺคณํ;
สา ปุญฺญกามา สุขินี อนามยา;
สคฺคมฺหิ กายมฺหิ จิรํ ปโมทตี’’ติฯ

๓๕๒. อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ อิมาหิ คาถาหิ อนุโมทิตฺวา อุฏฺฐายาสนา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วสฺสิกสาฏิกํ, อาคนฺตุกภตฺตํ, คมิกภตฺตํ, คิลานภตฺตํ, คิลานุปฏฺฐากภตฺตํ, คิลานเภสชฺชํ, ธุวยาคุํ, ภิกฺขุนิสงฺฆสฺส อุทกสาฏิก’’นฺติฯ

วิสาขาวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

วิสาขาภาณวาโร นิฏฺฐิโตฯ

๒๒๐. นิสีทนาทิอนุชานนา

๓๕๓. เตนโข ปน สมเยน ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติฯ เตสํ มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินเนฺตน อสุจิ มุจฺจติ, เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิยติฯ อถ โข ภควา อายสฺมตา อานเนฺทน ปจฺฉาสมเณน เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต อทฺทส เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิตํ, ทิสฺวานอายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ‘‘กึ เอตํ, อานนฺท, เสนาสนํ มกฺขิต’’นฺติ? ‘‘เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติฯ เตสํ มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินเนฺตน อสุจิ มุจฺจติ; ตยิทํ, ภควา, เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิต’’นฺติฯ ‘‘เอวเมตํ, อานนฺท, เอวเมตํ, อานนฺทฯ มุจฺจติ หิ, อานนฺท, มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินเนฺตน อสุจิฯ เย เต, อานนฺท, ภิกฺขู อุปฏฺฐิตสฺสตี สมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติ, เตสํ อสุจิ น มุจฺจติฯ เยปิ เต, อานนฺท, ปุถุชฺชนา กาเมสุ วีตราคา, เตสมฺปิ อสุจิ น มุจฺจติฯ อฏฺฐานเมตํ, อานนฺท, อนวกาโส ยํ อรหโต อสุจิ มุเจฺจยฺยา’’ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘อิธาหํ, ภิกฺขเว, อานเนฺทน ปจฺฉาสมเณน เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต อทฺทสํ เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิตํ, ทิสฺวาน อานนฺทํ อามเนฺตสึ ‘กึ เอตํ, อานนฺท, เสนาสนํ มกฺขิต’นฺติ? ‘เอตรหิ, ภเนฺต, ภิกฺขู ปณีตานิ โภชนานิ ภุญฺชิตฺวา มุฏฺฐสฺสตี อสมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติฯ เตสํ มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินเนฺตน อสุจิ มุจฺจติ; ตยิทํ, ภควา, เสนาสนํ อสุจินา มกฺขิต’นฺติฯ ‘เอวเมตํ, อานนฺท, เอวเมตํ, อานนฺท, มุจฺจติ หิ, อานนฺท, มุฏฺฐสฺสตีนํ อสมฺปชานานํ นิทฺทํ โอกฺกมนฺตานํ สุปินเนฺตนอสุจิฯ เย เต, อานนฺท, ภิกฺขู อุปฏฺฐิตสฺสตี สมฺปชานา นิทฺทํ โอกฺกมนฺติ, เตสํ อสุจิ น มุจฺจติฯ เยปิ เต, อานนฺท, ปุถุชฺชนา กาเมสุ วีตราคา เตสมฺปิ อสุจิ น มุจฺจติฯ อฏฺฐานเมตํ, อานนฺท, อนวกาโส ยํ อรหโต อสุจิ มุเจฺจยฺยา’’’ติฯ

‘‘ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, อาทีนวา มุฏฺฐสฺสติสฺส อสมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโต – ทุกฺขํ สุปติ, ทุกฺขํ ปฏิพุชฺฌติ, ปาปกํ สุปินํ ปสฺสติ, เทวตา น รกฺขนฺติ, อสุจิ มุจฺจติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อาทีนวา มุฏฺฐสฺสติสฺส อสมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโตฯ

‘‘ปญฺจิเม , ภิกฺขเว, อานิสํสา อุปฏฺฐิตสฺสติสฺส สมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโต – สุขํ สุปติ, สุขํ ปฏิพุชฺฌติ, น ปาปกํ สุปินํ ปสฺสติ, เทวตา รกฺขนฺติ, อสุจิ น มุจฺจติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ อานิสํสา อุปฏฺฐิตสฺสติสฺส สมฺปชานสฺส นิทฺทํ โอกฺกมโตฯ

‘‘อนุชานามิ, ภิกฺขเว, กายคุตฺติยา จีวรคุตฺติยา เสนาสนคุตฺติยา นิสีทน’’นฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อติขุทฺทกํ นิสีทนํ น สพฺพํ เสนาสนํ สํโคเปติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยาวมหนฺตํ ปจฺจตฺถรณํ อากงฺขติ ตาวมหนฺตํ ปจฺจตฺถรณํ กาตุนฺติฯ

๓๕๔. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต อานนฺทสฺส อุปชฺฌายสฺส อายสฺมโต เพลฏฺฐสีสสฺส ถุลฺลกจฺฉาพาโธ โหติฯ ตสฺส ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติฯ ตานิ ภิกฺขู อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒนฺติฯ อทฺทสา โข ภควา เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺโต เต ภิกฺขู ตานิ จีวรานิ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒนฺเต, ทิสฺวาน เยน เต ภิกฺขู เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขู เอตทโวจ – ''กึ อิมสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ''ติ? ''อิมสฺส, ภนฺเต, อายสฺมโต ถุลฺลกจฺฉาพาโธฯ ลสิกาย จีวรานิ กาเย ลคฺคนฺติฯ ตานิ มยํ อุทเกน เตเมตฺวา เตเมตฺวา อปกฑฺฒามา''ติฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ยสฺส กณฺฑุ วา ปิฬกา วา อสฺสาโว วา ถุลฺลกจฺฉุ วา อาพาโธ กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทิ''นฺติฯ

๓๕๕. อถ โข วิสาขา มิคารมาตา มุขปุญฺฉนโจฬํ [มุขปุญฺชนโจฬํ (ก.)] อาทาย เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิฯ เอกมนฺตํ นิสินฺนา โข วิสาขา มิคารมาตา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ''ปฏิคฺคณฺหาตุ เม, ภนฺเต, ภควา มุขปุญฺฉนโจฬํ, ยํ มมสฺส ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขายา''ติฯ ปฏิคฺคเหสิ ภควา มุขปุญฺฉนโจฬํฯ อถ โข ภควา วิสาขํ มิคารมาตรํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺเสสิ สมาทเปสิ สมุตฺเตเชสิ สมฺปหํเสสิฯ อถ โข วิสาขา มิคารมาตา ภควตา ธมฺมิยา กถาย สนฺทสฺสิตา สมาทปิตา สมุตฺเตชิตา สมฺปหํสิตา อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิฯ อถ โข ภควา เอตสฺมึ นิทาเน เอตสฺมึ ปกรเณ ธมฺมึ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามนฺเตสิ – ''อนุชานามิ, ภิกฺขเว, มุขปุญฺฉนโจฬก''นฺติ [มุขปุญฺฉนโจลนฺติ (สฺยา.)]ฯ

๓๕๖. เตนโข ปน สมเยน โรโช มลฺโล อายสฺมโต อานนฺทสฺส สหาโย โหติฯ โรชสฺส มลฺลสฺส โขมปิโลติกา อายสฺมโต อานนฺทสฺส หตฺเถ นิกฺขิตฺตา โหติฯ อายสฺมโต จ อานนฺทสฺส โขมปิโลติกาย อตฺโถ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส วิสฺสาสํ คเหตุํ – สนฺทิฏฺโฐ จ โหติ, สมฺภตฺโต จ, อาลปิโต จ, ชีวติ จ, ชานาติ จ, คหิเต เม อตฺตมโน ภวิสฺสตีติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อิเมหิ ปญฺจหงฺเคหิ สมนฺนาคตสฺส วิสฺสาสํ คเหตุนฺติฯ

๓๕๗. เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขูนํ ปริปุณฺณํ โหติ ติจีวรํฯ อตฺโถ จ โหติ ปริสฺสาวเนหิปิ ถวิกาหิปิฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ปริกฺขารโจฬกนฺติฯ

นิสีทนาทิอนุชานนา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๑. ปจฺฉิมวิกปฺปนุปคจีวราทิกถา

๓๕๘. อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''ยานิ ตานิ ภควตา อนุญฺญาตานิ ติจีวรนฺติ วา วสฺสิกสาฏิกาติ วา นิสีทนนฺติ วา ปจฺจตฺถรณนฺติ วา กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทีติ วา มุขปุญฺฉนโจฬนฺติ วา ปริกฺขารโจฬนฺติ วา, สพฺพานิ ตานิ อธิฏฺฐาตพฺพานิ นุ โข, อุทาหุ, วิกปฺเปตพฺพานี''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ติจีวรํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; วสฺสิกสาฏิกํ วสฺสานํ จาตุ

มาสํ อธิฏฺฐาตุํ, ตโต ปรํ วิกปฺเปตุํ; นิสีทนํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; ปจฺจตฺถรณํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; กณฺฑุปฺปฏิจฺฉาทึ ยาวอาพาธา อธิฏฺฐาตุํ ตโต ปรํ วิกปฺเปตุํ; มุขปุญฺฉนโจฬํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุํ; ปริกฺขารโจฬํ อธิฏฺฐาตุํ น วิกปฺเปตุนฺติฯ

อถ โข ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘กิตฺตกํ ปจฺฉิมํ นุ โข จีวรํ วิกปฺเปตพฺพ’’นฺติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อายาเมน อฏฺฐงฺคุลํ สุคตงฺคุเลน จตุรงฺคุลวิตฺถตํ ปจฺฉิมํ จีวรํ วิกปฺเปตุนฺติฯ

๓๕๙. เตน โข ปน สมเยน อายสฺมโต มหากสฺสปสฺส ปํสุกูลกโต ครุโก โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สุตฺตลูขํ กาตุนฺติฯ วิกโณฺณ โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, วิกณฺณํ อุทฺธริตุนฺติฯ สุตฺตา โอกิริยนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนุวาตํ ปริภณฺฑํ อาโรเปตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน สงฺฆาฏิยา ปตฺตา ลุชฺชนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อฏฺฐปทกํ กาตุนฺติฯ

๓๖๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน ติจีวเร กยิรมาเน สพฺพํ ฉินฺนกํ นปฺปโหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว ฉินฺนกานิ เอกํ อจฺฉินฺนกนฺติฯ

เทฺว ฉินฺนกานิ เอกํ อจฺฉินฺนกํ นปฺปโหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เทฺว อจฺฉินฺนกานิ เอกํ ฉินฺนกนฺติฯ

เทฺว อจฺฉินฺนกานิ เอกํ ฉินฺนกํ นปฺปโหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, อนฺวาธิกมฺปิ อาโรเปตุํ, น จ, ภิกฺขเว, สพฺพํ อจฺฉินฺนกํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๓๖๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน พหุํ จีวรํ อุปฺปนฺนํ โหติฯ โส จ ตํ จีวรํ มาตาปิตูนํ ทาตุกาโม โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ มาตาปิตโรติ [มาตาปิตูนํ โข (สี.)] โข, ภิกฺขเว, ททมาเน [วทมาโน (ก.), วทมาเน (?)] กึ วเทยฺยาม? อนุชานามิ , ภิกฺขเว, มาตาปิตูนํ ทาตุํฯ น จ, ภิกฺขเว, สทฺธาเทยฺยํ วินิปาเตตพฺพํฯ โย วินิปาเตยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

๓๖๒. เตนโข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อนฺธวเน จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ โจรา ตํ จีวรํ อวหรึสุฯ โส ภิกฺขุ ทุโจฺจโฬ โหติ ลูขจีวโรฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส, ทุโจฺจโฬ ลูขจีวโรสี’’ติ? ‘‘อิธาหํ [โส อหํ (กตฺถจิ)], อาวุโส, อนฺธวเน จีวรํ นิกฺขิปิตฺวา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสึฯ โจรา ตํ จีวรํ อวหรึสุฯ เตนาหํ ทุโจฺจโฬ ลูขจีวโร’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ น, ภิกฺขเว, สนฺตรุตฺตเรน คาโม ปวิสิตโพฺพฯ โย ปวิเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อานโนฺท อสฺสติยา สนฺตรุตฺตเรน คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสิฯ ภิกฺขู อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจุํ – ‘‘นนุ , อาวุโส อานนฺท, ภควตา ปญฺญตฺตํ – ‘น สนฺตรุตฺตเรน คาโม ปวิสิตโพฺพ’ติ? กิสฺส ตฺวํ, อาวุโส อานนฺท, สนฺตรุตฺตเรนคามํ ปวิโฏฺฐ’’ติ? ‘‘สจฺจํ, อาวุโส,

ภควตา ปญฺญตฺตํ – ‘น สนฺตรุตฺตเรน คาโม ปวิสิตโพฺพ’ติฯ อปิ จาหํ อสฺสติยา ปวิโฏฺฐ’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, ปจฺจยา สงฺฆาฏิยา นิเกฺขปาย – คิลาโน วา โหติ, วสฺสิกสเงฺกตํ วา โหติ, นทีปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคฬคุตฺติวิหาโร วา โหติ, อตฺถตกถินํ วา โหติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ปจฺจยา สงฺฆาฏิยา นิเกฺขปายฯ

ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, ปจฺจยา อุตฺตราสงฺคสฺส นิเกฺขปาย…เป.… อนฺตรวาสกสฺส นิเกฺขปาย – คิลาโน วา โหติ, วสฺสิกสเงฺกตํ วา โหติ, นทีปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคฬคุตฺติวิหาโร วา โหติ, อตฺถตกถินํ วา โหติฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ปจฺจยา อุตฺตราสงฺคสฺส อนฺตรวาสกสฺส นิเกฺขปายฯ

ปญฺจิเม, ภิกฺขเว, ปจฺจยา วสฺสิกสาฏิกาย นิเกฺขปาย – คิลาโน วา โหติ, นิสฺสีมํ คนฺตุํ วา โหติ, นทีปารํ คนฺตุํ วา โหติ, อคฺคฬคุตฺติวิหาโร วา โหติ, วสฺสิกสาฏิกา อกตา วา โหติ วิปฺปกตา วาฯ อิเม โข, ภิกฺขเว, ปญฺจ ปจฺจยา วสฺสิกสาฏิกาย นิเกฺขปายาติฯ

ปจฺฉิมวิกปฺปนุปคจีวราทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๒. สงฺฆิกจีวรุปฺปาทกถา

๓๖๓. เตนโข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสิฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘จตุวโคฺค ปจฺฉิโม สโงฺฆ’ติฯ อหญฺจมฺหิ เอกโกฯ อิเม จ มนุสฺสาสงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ ยํนูนาหํ อิมานิ สงฺฆิกานิ จีวรานิ สาวตฺถึ หเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อาทาย สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ‘‘ตุเยฺหว, ภิกฺขุ, ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายา’’ติฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอโก วสฺสํ วสติฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, ตเสฺสว ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายาติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อุตุกาลํ เอโก วสิฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ อถ โข ตสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘จตุวโคฺค ปจฺฉิโม สโงฺฆ’ติฯ อหญฺจมฺหิ เอกโกฯ อิเม จ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ อทํสุฯ ยํนูนาหํ อิมานิ สงฺฆิกานิ จีวรานิ สาวตฺถึ หเรยฺย’’นฺติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ ตานิ จีวรานิ อาทาย สาวตฺถึ คนฺตฺวา ภิกฺขูนํ เอตมตฺถํ อาโรเจสิฯ ภิกฺขู ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว , สมฺมุขีภูเตน สเงฺฆน ภาเชตุํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ อุตุกาลํ เอโก วสติฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, เตน ภิกฺขุนา ตานิ จีวรานิ อธิฏฺฐาตุํ – ‘‘มยฺหิมานิ จีวรานี’’ติฯ ตสฺส เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน ตํ จีวรํ อนธิฏฺฐิเต อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ, สมโก ทาตโพฺพ ภาโคฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตํ จีวรํ ภาชิยมาเน, อปาติเต กุเส, อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ, สมโก ทาตโพฺพ ภาโคฯ เตหิ เจ, ภิกฺขเว, ภิกฺขูหิ ตํ จีวรํ ภาชิยมาเน, ปาติเต กุเส, อโญฺญ ภิกฺขุ อาคจฺฉติ, นากามา ทาตโพฺพ ภาโคติฯ

เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภาติกา เถรา, อายสฺมา จ อิสิทาโส อายสฺมา จ อิสิภโฏ, สาวตฺถิยํ วสฺสํวุฏฺฐา อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมํสุฯ มนุสฺสา จิรสฺสาปิ เถรา อาคตาติ สจีวรานิ ภตฺตานิอทํสุฯ อาวาสิกา ภิกฺขู เถเร ปุจฺฉิํสุ – ‘‘อิมานิ, ภนฺเต, สงฺฆิกานิ จีวรานิ เถเร อาคมฺม อุปฺปนฺนานิ, สาทิยิสฺสนฺติ เถรา ภาค’’นฺติฯ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘ยถา โข มยํ, อาวุโส, ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาม, ตุมฺหากํเยว ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน ตโย ภิกฺขู ราชคเห วสฺสํ วสนฺติฯ ตตฺถ มนุสฺสา สงฺฆสฺส

เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา ปญฺญตฺตํ ‘จตุวโคฺค ปจฺฉิโม สโงฺฆ’ติฯ มยญฺจมฺหา ตโย ชนาฯ อิเม จ มนุสฺสา สงฺฆสฺส เทมาติ จีวรานิ เทนฺติฯ กถํ นุ โข อเมฺหหิ ปฏิปชฺชิตพฺพ’’นฺติ? เตน โข ปน สมเยน สมฺพหุลา เถรา, อายสฺมา จ นิลวาสี อายสฺมา จ สาณวาสี อายสฺมา จ โคตโก อายสฺมา จ ภคุ อายสฺมา จ ผฬิกสนฺตาโน, ปาฏลิปุเตฺต วิหรนฺติ กุกฺกุฏาราเมฯ อถ โข เต ภิกฺขู ปาฏลิปุตฺตํ คนฺตฺวา เถเร ปุจฺฉิํสุฯ เถรา เอวมาหํสุ – ‘‘ยถา โข มยํ อาวุโส ภควตา ธมฺมํ เทสิตํ อาชานาม, ตุมฺหากํเยว ตานิ จีวรานิ ยาว กถินสฺส อุพฺภารายา’’ติฯ

สงฺฆิกจีวรุปฺปาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๓. อุปนนฺทสกฺยปุตฺตวตฺถุ

๓๖๔. เตนโข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต สาวตฺถิยํ วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถ จ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปติํสุฯ เต เอวมาหํสุ – ‘‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’นฺติ? ‘‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’’ติฯ ตโต จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปติํสุฯ เตปิ เอวมาหํสุ – ‘‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’นฺติ? ‘‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปติํสุฯ เตปิ เอวมาหํสุ – ‘‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’นฺติ? ‘‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตฺวา มหนฺตํ จีวรภณฺฑิกํ อาทาย ปุนเทว สาวตฺถิํ ปจฺจาคญฺฉิฯ ภิกฺขู เอวมาหํสุ – ‘‘มหาปุโญฺญสิ ตฺวํ , อาวุโส อุปนนฺท, พหุํ เต จีวรํ อุปฺปนฺน’’นฺติฯ ‘‘กุโต เม , อาวุโส, ปุญฺญํ? อิธาหํ, อาวุโส, สาวตฺถิยํ วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตรํ คามกาวาสํ อคมาสิํฯ ตตฺถ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปติํสุฯ เต มํ เอวมาหํสุ – ‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’นฺติ? ‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’ติฯ ตโต จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิํฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปติํสุฯ เตปิ มํ เอวมาหํสุ – ‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’’’นฺติ? ‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ คเหตฺวา อญฺญํ อาวาสํ อคมาสิํฯ ตตฺถปิ ภิกฺขู จีวรํ ภาเชตุกามา สนฺนิปติํสุฯ เตปิ มํ เอวมาหํสุ – ‘อิมานิ โข, อาวุโส, สงฺฆิกานิ จีวรานิ ภาชิยิสฺสนฺติ, สาทิยิสฺสสิ ภาค’นฺติ? ‘อามาวุโส, สาทิยิสฺสามี’ติฯ ตโตปิ จีวรภาคํ อคฺคเหสิํฯ เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปนฺนนฺติฯ ‘‘กิํ ปน ตฺวํ, อาวุโส อุปนนฺท, อญฺญตฺร วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ สาทิยี’’ติ? ‘‘เอวมาวุโส’’ติฯ เย เต ภิกฺขู อปฺปิจฺฉา…เป.… เต อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต อญฺญตฺร วสฺสํวุโฏฺฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ

สาทิยิสฺสตี''ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ…เป.… ''สจฺจํ กิร ตฺวํ, อุปนนฺท, อญฺญตฺร วสฺสํวุฏฺโฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ สาทิยี''ติ? ''สจฺจํ ภควา''ติฯ วิครหิ พุทฺโธ ภควา…เป.… กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อญฺญตฺร วสฺสํวุฏฺโฐ อญฺญตฺร จีวรภาคํ สาทิยิสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ''น, ภิกฺขเว, อญฺญตฺร วสฺสํวุเฏฺฐน อญฺญตฺร จีวรภาโค สาทิตโพฺพฯ โย สาทิเยยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสา''ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อายสฺมา อุปนโนฺท สกฺยปุโตฺต เอโก ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วสิ – ''เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปชฺชิสฺสตี''ติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ''กถํ นุ โข อายสฺมโต อุปนนฺทสฺส สกฺยปุตฺตสฺส จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพ''ติ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ เทถ, ภิกฺขเว, โมฆปุริสสฺส เอกาธิปฺปายํฯ อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ เอโก ทฺวีสุ อาวาเสสุ วสฺสํ วสติ – ''เอวํ เม พหุํ จีวรํ อุปฺปชฺชิสฺสตี''ติฯ สเจ อมุตฺร อุปฑฺฒํ อมุตฺร อุปฑฺฒํ วสติ, อมุตฺร อุปโฑฺฒ อมุตฺร อุปโฑฺฒ จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพฯ ยตฺถ วา ปน พหุตรํ วสติ, ตโต จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพติฯ

อุปนนฺทสกฺยปุตฺตวตฺถุ นิฏฺฐิตํฯ

๒๒๔. คิลานวตฺถุกถา

๓๖๕. เตนโข ปน สมเยน อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน กุจฺฉิวิการาพาโธ โหติฯ โส สเก มุตฺตกรีเส ปลิปโนฺน เสติฯ อถ โข ภควา อายสฺมตา อานเนฺทน ปจฺฉาสมเณน เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑโนฺต เยน ตสฺส ภิกฺขุโน วิหาโร เตนุปสงฺกมิฯ อทฺทสา โข ภควา ตํ ภิกฺขุํ สเก มุตฺตกรีเส ปลิปนฺนํ สยมานํ, ทิสฺวาน เยน โส ภิกฺขุ เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ''กิํ เต, ภิกฺขุ, อาพาโธ''ติ? ''กุจฺฉิวิกาโร เม, ภควา''ติฯ ''อตฺถิปน เต, ภิกฺขุ, อุปฏฺฐาโก''ติ? ''นตฺถิ, ภควา''ติ ฯ ''กิสฺส ตํ ภิกฺขู น อุปเฏฺฐนฺตี''ติ? ''อหํ โข, ภเนฺต, ภิกฺขูนํ อการโก; เตน มํ ภิกฺขู น อุปเฏฺฐนฺตี''ติฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อามเนฺตสิ – ''คจฺฉานนฺท, อุทกํ อาหร, อิมํ ภิกฺขุํ นหาเปสฺสามา''ติฯ ''เอวํ, ภเนฺต''ติ โข อายสฺมา อานโนฺท ภควโต ปฏิสฺสุณิตฺวา อุทกํ อาหริฯ ภควา อุทกํ อาสิญฺจิฯ อายสฺมา อานโนฺท ปริโธวิฯ ภควา สีสโต อคฺคเหสิฯ อายสฺมา อานโนฺท ปาทโต อุจฺจาเรตฺวา มญฺจเก นิปาเตสุํฯ อถ โข ภควา เอตสฺมิํ นิทาเน เอตสฺมิํ ปกรเณ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา ภิกฺขู ปฏิปุจฺฉิ – ''อตฺถิ, ภิกฺขเว, อมุกสฺมิํ วิหาเร ภิกฺขุ คิลาโน''ติ? ''อตฺถิ, ภควา''ติฯ ''กิํ ตสฺส, ภิกฺขเว, ภิกฺขุโน อาพาโธ''ติ? ''ตสฺส, ภเนฺต, อายสฺมโต กุจฺฉิวิการาพาโธ''ติฯ ''อตฺถิ ปน, ภิกฺขเว, ตสฺส ภิกฺขุโน อุปฏฺฐาโก''ติ? ''นตฺถิ, ภควา''ติ ฯ ''กิสฺส ตํ ภิกฺขู น อุปเฏฺฐนฺตี''ติ? ''เอโส, ภเนฺต, ภิกฺขุ ภิกฺขูนํ อการโก; เตน ตํ ภิกฺขู น อุปเฏฺฐนฺตี''ติฯ ''นตฺถิ โว, ภิกฺขเว, มาตา, นตฺถิ ปิตา, เย โว อุปฏฺฐเหยฺยุํฯ ตุเมฺห เจ, ภิกฺขเว, อญฺญมญฺญํ น อุปฏฺฐหิสฺสถ, อถ โก จรหิ อุปฏฺฐหิสฺสติ? โย, ภิกฺขเว, มํ อุปฏฺฐเหยฺย โส คิลานํ อุปฏฺฐเหยฺยฯ สเจ อุปชฺฌาโย โหติ, อุปชฺฌาเยน ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ; วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ อาจริโย โหติ, อาจริเยน ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ; วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ สทฺธิวิหาริโก โหติ , สทฺธิวิหาริเกน ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ; วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ อเนฺตวาสิโก โหติ, อเนฺตวาสิเกน ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ; วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ สมานุปชฺฌายโก โหติ, สมานุปชฺฌายเกน ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ ; วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ สมานาจริยโก โหติ, สมานาจริยเกน ยาวชีวํ อุปฏฺฐาตโพฺพ; วุฏฺฐานมสฺส อาคเมตพฺพํฯ สเจ น โหติ อุปชฺฌาโย วา

อาจริโย วา สทฺธิวิหาริโก วา อเนฺตวาสิโก วา สมานุปชฺฌายโก วา สมานาจริยโก วา สเงฺฆน อุปฏฺฐาตพฺโพฯ โน เจ อุปฏฺฐเหยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส’’ฯ

๓๖๖. ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน ทูปฏฺโฐ โหติ – อสปฺปายการี โหติ, สปฺปาเย มตฺตํ น ชานาติ, เภสชฺชํ น ปฏิเสวิตา โหติ, อตฺถกามสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส ยถาภูตํ อาพาธํ นาวิกตฺตา โหติ ‘อภิกฺกมนฺตํ วา อภิกฺกมตีติ, ปฏิกฺกมนฺตํ วา ปฏิกฺกมตีติ, ฐิตํ วา ฐิโต’ติ, อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อนธิวาสกชาติโก โหติฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน ทูปฏฺโฐ โหติฯ

ปญฺจหิ, ภิกฺขเว , อเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน สูปฏฺโฐ โหติ – สปฺปายการี โหติ, สปฺปาเย มตฺตํ ชานาติ, เภสชฺชํ ปฏิเสวิตา โหติ, อตฺถกามสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส ยถาภูตํ อาพาธํ อาวิกตฺตา โหติ ‘อภิกฺกมนฺตํ วา อภิกฺกมตีติ, ปฏิกฺกมนฺตํ วา ปฏิกฺกมตีติ, ฐิตํ วา ฐิโต’ติ, อุปฺปนฺนานํ สารีริกานํ เวทนานํ ทุกฺขานํ ติพฺพานํ ขรานํ กฏุกานํ อสาตานํ อมนาปานํ ปาณหรานํ อธิวาสกชาติโก โหติฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลาโน สูปฏฺโฐ โหติฯ

ปญฺจหิ, ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก นาลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ – น ปฏิพโล โหติ เภสชฺชํ สํวิธาตุํ, สปฺปายาสปฺปายํ น ชานาติ, อสปฺปายํ อุปนาเมติ สปฺปายํ อปนาเมติ, อามิสนฺตโร คิลานํ อุปฏฺฐาติ โน เมตฺตจิโตฺต, เชคุจฺฉี โหติ อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํวา เขฬํ วา วนฺตํ วา นีหาตุํ, น ปฏิพโล โหติ คิลานํ กาเลน กาลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตุํ สมาทเปตุํ สมุเตฺตเชตุํ สมฺปหํเสตุํฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก นาลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุํฯ

ปญฺจหิ , ภิกฺขเว, อเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก อลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุํ – ปฏิพโล โหติ เภสชฺชํ สํวิธาตุํ, สปฺปายาสปฺปายํ ชานาติ, อสปฺปายํ อปนาเมติ สปฺปายํ อุปนาเมติ, เมตฺตจิโตฺต คิลานํ อุปฏฺฐาติ โน อามิสนฺตโร, อเชคุจฺฉี โหติ อุจฺจารํ วา ปสฺสาวํ วา เขฬํ วา วนฺตํ วา นีหาตุํ, ปฏิพโล โหติ คิลานํ กาเลน กาลํ ธมฺมิยา กถาย สนฺทเสฺสตุํ สมาทเปตุํ สมุเตฺตเชตุํ สมฺปหํเสตุํฯ อิเมหิ โข, ภิกฺขเว, ปญฺจหเงฺคหิ สมนฺนาคโต คิลานุปฏฺฐาโก อลํ คิลานํ อุปฏฺฐาตุนฺติฯ

คิลานวตฺถุกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๕. มตสนฺตกกถา

๓๖๗. เตน โข ปน สมเยน เทฺว ภิกฺขู โกสเลสุ ชนปเท อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺนา โหนฺติฯ เต อญฺญตรํ อาวาสํ อุปคจฺฉิํสุฯ ตตฺถอญฺญตโร ภิกฺขุ คิลาโน โหติฯ อถ โข เตสํ ภิกฺขูนํ เอตทโหสิ – ‘‘ภควตา โข, อาวุโส, คิลานุปฏฺฐานํ วณฺณิตํฯ หนฺท, มยํ, อาวุโส, อิมํ ภิกฺขุํ อุปฏฺฐเหมา’’ติฯ เต ตํ อุปฏฺฐหิํสุฯ โส เตหิ อุปฏฺฐหิยมาโน กาลมกาสิฯ อถ โข เต ภิกฺขู ตสฺส ภิกฺขุโน ปตฺตจีวรมาทาย สาวตฺถิํ คนฺตฺวา ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ‘‘ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขเว, กาลงฺกเต สโงฺฆ สามี ปตฺตจีวเร, อปิจ คิลานุปฏฺฐากา พหูปการาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สเงฺฆน ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํฯ เตน คิลานุปฏฺฐาเกน ภิกฺ

ขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘อิตฺถนฺนาโม, ภนฺเต, ภิกฺขุ กาลงฺกโต฿ อิทํ ตสฺส ติจีวรญฺจ ปตฺโต จา’’’ติฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส ติจีวรญฺจ ปตฺโต จฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส ติจีวรญฺจ ปตฺโต จฯ สงฺโฆ อิมํ ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิมสฺส ติจีวรสฺส จ ปตฺตสฺส จ คิลานุปฏฺฐากานํ ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนํ อิทํ สงฺเฆน ติจีวรญฺจ ปตฺโต จ คิลานุปฏฺฐากานํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติ ฯ

๓๖๘. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร สามเณโร กาลงฺกโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ สามเณรสฺส, ภิกฺขเว, กาลงฺกเต สงฺโฆ สามี ปตฺตจีวเร, อปิ จ คิลานุปฏฺฐากา พหูปการาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺเฆน จีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทาตุํฯ เอวญฺจ ปน, ภิกฺขเว, ทาตพฺพํฯ เตน คิลานุปฏฺฐาเกน ภิกฺขุนา สงฺฆํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส วจนีโย – ‘‘อิตฺถนฺนาโม, ภนฺเต, สามเณโร กาลงฺกโต, อิทํ ตสฺส จีวรญฺจ ปตฺโต จา’’ติฯ พฺยตฺเตน ภิกฺขุนา ปฏิพเลน สงฺโฆ ญาเปตพฺโพ –

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม สามเณโร กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส จีวรญฺจ ปตฺโต จฯ ยทิ สงฺฆสฺส ปตฺตกลฺลํ, สงฺโฆ อิมํ จีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทเทยฺยฯ เอสา ญตฺติฯ

‘‘สุณาตุ เม, ภนฺเต, สงฺโฆฯ อิตฺถนฺนาโม สามเณโร กาลงฺกโตฯ อิทํ ตสฺส จีวรญฺจ ปตฺโต จฯ สงฺโฆ อิมํ จีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ เทติฯ ยสฺสายสฺมโต ขมติ อิมสฺส จีวรสฺส จ ปตฺตสฺส จ คิลานุปฏฺฐากานํ ทานํ, โส ตุณฺหสฺส; ยสฺส นกฺขมติ, โส ภาเสยฺยฯ

‘‘ทินฺนํ อิทํ สงฺเฆน จีวรญฺจ ปตฺโต จ คิลานุปฏฺฐากานํฯ ขมติ สงฺฆสฺส, ตสฺมา ตุณฺหี, เอวเมตํ ธารยามี’’ติฯ

๓๖๙. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ จ สามเณโร จ คิลานํ อุปฏฺฐหึสุฯ โส เตหิ อุปฏฺฐหิยมาโน กาลมกาสิฯ อถ โข ตสฺส คิลานุปฏฺฐากสฺส ภิกฺขุโน เอตทโหสิ – ‘‘กถํ นุ โข คิลานุปฏฺฐากสฺสสามเณรสฺส จีวรปฏิวีโส ทาตโพฺพ’’ติ ? ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, คิลานุปฏฺฐากสฺส สามเณรสฺส สมกํ ปฏิวีสํ ทาตุนฺติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ พหุภโณฺฑ พหุปริกฺขาโร กาลงฺกโต โหติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ ภิกฺขุสฺส, ภิกฺขเว, กาลงฺกเต สงฺโฆ สามี ปตฺตจีวเร, อปิ จ คิลานุปฏฺฐากา พหูปการาฯ อนุชานามิ, ภิกฺขเว, สงฺเฆน ติจีวรญฺจ ปตฺตญฺจ คิลานุปฏฺฐากานํ ทาตุํฯ ยํ ตตฺถ ลหุภณฺฑํ ลหุปริกฺขารํ ตํ สมฺมุขีภูเตน สงฺเฆน ภาเชตุํฯ ยํ ตตฺถ ครุภณฺฑํ ครุปริกฺขารํ ตํ อาคตานาคตสฺส จาตุทฺทิสสฺส สงฺฆสฺส อวิสฺสชฺชิกํ อเวภงฺคิกนฺติฯ

มตสนฺตกกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๖. นคฺคิยปฏิเกฺขปกถา

๓๗๐. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ นโคฺค หุตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฎฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิทํ, ภเนฺต, นคฺคิยํ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฎฺฐิตาย สเลฺลขาย ธุตตาย [ธุตตฺตาย (ก.)] ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา ภิกฺขูนํ นคฺคิยํ อนุชานาตู’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, นคฺคิยํ ติตฺถิยสมาทานํ สมาทิยิสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.…’’ วิครหิตฺวา ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, นคฺคิยํ ติตฺถิยสมาทานํ สมาทิยิตพฺพํฯ โย สมาทิเยยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา’’ติฯ

นคฺคิยปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๗. กุสจีราทิปฏิเกฺขปกถา

๓๗๑. เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ กุสจีรํ นิวาเสตฺวา…เป.… วากจีรํ นิวาเสตฺวา…เป.… ผลกจีรํ นิวาเสตฺวา…เป.… เกสกมฺพลํ นิวาเสตฺวา…เป.… วาฬกมฺพลํ นิวาเสตฺวา…เป.… อุลูกปกฺขํ นิวาเสตฺวา…เป.… อชินกฺขิปํ นิวาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฎฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส วณฺณวาทีฯ อิทํ, ภเนฺต, อชินกฺขิปํ อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฎฺฐิตาย สเลฺลขาย ธุตตาย ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติฯ สาธุ, ภเนฺต , ภควา ภิกฺขูนํ อชินกฺขิปํ อนุชานาตู’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, อชินกฺขิปํ ติตฺถิยธชํ ธาเรสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, อชินกฺขิปํ ติตฺถิยธชํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ถุลฺลจฺจยสฺสา’’ติฯ

เตน โข ปน สมเยน อญฺญตโร ภิกฺขุ อกฺกนาฬํ นิวาเสตฺวา…เป.… โปตฺถกํ นิวาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ – ‘‘ภควา, ภเนฺต, อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉสฺส สนฺตุฎฺฐสฺส สเลฺลขสฺส ธุตสฺส ปาสาทิกสฺส อปจยสฺส วีริยารมฺภสฺส, วณฺณวาทีฯ อยํ, ภเนฺต, โปตฺถโก อเนกปริยาเยน อปฺปิจฺฉตาย สนฺตุฎฺฐิตาย สเลฺลขาย ธุตตาย ปาสาทิกตาย อปจยาย วีริยารมฺภาย สํวตฺตติฯ สาธุ, ภเนฺต, ภควา ภิกฺขูนํ โปตฺถกํ อนุชานาตู’’ติฯ วิครหิ พุโทฺธ ภควา – ‘‘อนนุจฺฉวิกํ, โมฆปุริส, อนนุโลมิกํ อปฺปติรูปํ อสฺสามณกํ อกปฺปิยํ อกรณียํฯ กถญฺหิ นาม ตฺวํ, โมฆปุริส, โปตฺถกํ นิวาเสสฺสสิฯ เนตํ, โมฆปุริส, อปฺปสนฺนานํ วา ปสาทาย…เป.… วิครหิตฺวา…เป.… ธมฺมิํ กถํ กตฺวา ภิกฺขู อามเนฺตสิ – ‘‘น, ภิกฺขเว, โปตฺถโก นิวาเสตโพฺพฯ โย นิวาเสยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฎสฺสา’’ติฯ

กุสจีราทิปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๘. สพฺพนีลกาทิปฏิเกฺขปกถา

๓๗๒. เตน โข ปน สมเยน ฉพฺพคฺคิยา ภิกฺขู สพฺพนีลกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. สพฺพปีตกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. สพฺพโลหิตกานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. สพฺพมญฺชิฏฺฐกานิ [สพฺพมเญฺชฏฺฐกานิ (สี. สฺยา.)]จีวรานิ ธาเรนฺติ …เป…. สพฺพกณฺหานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ …เป…. สพฺพมหารงฺครตฺตานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. สพฺพมหานามรตฺตานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. อจฺฉินฺนทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. ทีฆทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. ปุปฺผทสานิ จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. ผณทสานิ [ผลทสานิ (ก.)]จีวรานิ ธาเรนฺติ…เป…. กญฺจุกํ ธาเรนฺติ…เป…. ติรีฏกํ ธาเรนฺติ…เป…. เวฐนํ ธาเรนฺติฯ มนุสฺสา อุชฺฌายนฺติ ขิยฺยนฺติ วิปาเจนฺติ – ‘‘กถญฺหิ นาม สมณา สกฺยปุตฺติยา เวฐนํ ธาเรสฺสนฺติ, เสยฺยถาปิ คิหี กามโภคิโน’’ติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํ ฯ น, ภิกฺขเว, สพฺพนีลกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพปีตกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพโลหิตกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพมญฺชิฏฺฐกานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพกณฺหานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพมหารงฺครตฺตานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น สพฺพมหานามรตฺตานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น อจฺฉินฺนทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น ทีฆทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น ปุปฺผทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น ผณทสานิ จีวรานิ ธาเรตพฺพานิ, น กญฺจุกํ ธาเรตพฺพํ, น ติรีฏกํ ธาเรตพฺพํ, น เวฐนํ ธาเรตพฺพํฯ โย ธาเรยฺย, อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺสาติฯ

สพฺพนีลกาทิปฏิเกฺขปกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๒๙. วสฺสํวุฏฺฐานํ อนุปฺปนฺนจีวรกถา

๓๗๓. เตน โข ปน สมเยน วสฺสํวุฏฺฐา ภิกฺขู อนุปฺปเนฺน จีวเรปกฺกมนฺติปิ, วิพฺภมนฺติปิ, กาลมฺปิ กโรนฺติ, สามเณราปิ ปฏิชานนฺติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนกาปิ ปฏิชานนฺติ, อุมฺมตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ขิตฺตจิตฺตาปิ ปฏิชานนฺติ, เวทนาฏฺฏาปิ ปฏิชานนฺติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ปณฺฑกาปิ ปฏิชานนฺติ, เถยฺยสํวาสกาปิ ปฏิชานนฺติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ติรจฺฉานคตาปิ ปฏิชานนฺติ, มาตุฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ปิตุฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, อรหนฺตฆาตกาปิ ปฏิชานนฺติ, ภิกฺขุนิทูสกาปิ ปฏิชานนฺติ, สงฺฆเภทกาปิ ปฏิชานนฺติ, โลหิตุปฺปาทกาปิ ปฏิชานนฺติ, อุภโตพฺยญฺชนกาปิ ปฏิชานนฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

๓๗๔. อิธปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร ปกฺกมติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร วิพฺภมติ, กาลํ กโรติ, สามเณโร ปฏิชานาติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ , อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติ, ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ, เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ, อาปตฺติยาอทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา

อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อนุปฺปเนฺน จีวเร ปณฺฑโก ปฏิชานาติ, เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ, ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ, มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ, ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ, อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ, ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ, สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ, โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ, อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

๓๗๕. อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต ปกฺกมติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต วิพฺภมติ, กาลํ กโรติ, สามเณโร ปฏิชานาติ, สิกฺขํ ปจฺจกฺขาตโก ปฏิชานาติ, อนฺติมวตฺถุํ อชฺฌาปนฺนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต อุมฺมตฺตโก ปฏิชานาติฯ ขิตฺตจิโตฺต ปฏิชานาติ, เวทนาโฏฺฏ ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อทสฺสเน อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, อาปตฺติยา อปฺปฏิกเมฺม อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, ปาปิกาย ทิฏฺฐิยา อปฺปฏินิสฺสเคฺค อุกฺขิตฺตโก ปฏิชานาติ, สเนฺต ปติรูเป คาหเก ทาตพฺพํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุโฏฺฐ ภิกฺขุ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต ปณฺฑโก ปฏิชานาติ, เถยฺยสํวาสโก ปฏิชานาติ, ติตฺถิยปกฺกนฺตโก ปฏิชานาติ, ติรจฺฉานคโต ปฏิชานาติ, มาตุฆาตโก ปฏิชานาติ, ปิตุฆาตโก ปฏิชานาติ, อรหนฺตฆาตโก ปฏิชานาติ, ภิกฺขุนิทูสโก ปฏิชานาติ, สงฺฆเภทโก ปฏิชานาติ, โลหิตุปฺปาทโก ปฏิชานาติ, อุภโตพฺยญฺชนโก ปฏิชานาติ, สโงฺฆ สามีฯ

วสฺสํ วุฏฺฐานํ อนุปฺปนฺนจีวรกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๐. สเงฺฆ ภิเนฺน จีวรุปฺปาทกถา

๓๗๖. อิธปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, เอกสฺมิํ ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – สงฺฆสฺส เทมาติฯ สงฺฆเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, ตสฺมิํเยว ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – สงฺฆสฺสเทมาติฯ สงฺฆเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, เอกสฺมิํ ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – ปกฺขสฺส เทมาติฯ ปกฺขเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อนุปฺปเนฺน จีวเร สโงฺฆ ภิชฺชติฯ ตตฺถ มนุสฺสา เอกสฺมิํ ปเกฺข อุทกํ เทนฺติ, ตสฺมิํเยว ปเกฺข จีวรํ เทนฺติ – ปกฺขสฺส เทมาติฯ ปกฺขเสฺสเวตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, วสฺสํวุฏฺฐานํ ภิกฺขูนํ อุปฺปเนฺน จีวเร อภาชิเต สโงฺฆ ภิชฺชติฯ สเพฺพสํ สมกํ ภาเชตพฺพนฺติฯ

สเงฺฆ ภินฺเน จีวรุปฺปาทกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๑. ทุคฺคหิตสุคฺคหิตาทิกถา

๓๗๗. เตนโข ปน สมเยน อายสฺมา เรวโต อญฺญตรสฺส ภิกฺขุโน หตฺถ อายสฺมโต สาริปุตฺตสฺส จีวรํ ปาเหสิ – ‘‘อิมํ จีวรํ เถรสฺส เทหี’’ติฯ อถ โข โส ภิกฺขุ อนฺตรามคฺเค อายสฺมโต เรวตสฺส วิสฺสาสา ตํ จีวรํ อคฺคเหสิฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต อายสฺมตา สาริปุตฺเตน สมาคนฺตฺวา ปุจฺฉิ – ‘‘อหํ, ภนฺเต, เถรสฺส จีวรํ ปาเหสิํฯ สมฺปตฺตํ ตํ จีวร’’นฺติ? ‘‘นาหํ ตํ, อาวุโส, จีวรํ ปสฺสามี’’ติฯ อถ โข อายสฺมา เรวโต ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ – ‘‘อหํ, อาวุโส , อายสฺมโต หตฺถ เถรสฺส จีวรํ ปาเหสิํฯ กหํ ตํ จีวร’’นฺติ? ‘‘อหํ, ภนฺเต, อายสฺมโต วิสฺสาสา ตํ จีวรํ อคฺคเหสิ’’นฺติฯ ภควโต เอตมตฺถํ อาโรเจสุํฯ

๓๗๘. อิธปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – โย ปหิณติ โส กาลงฺกโตติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – ยสฺส ปหิยฺยติ โส กาลงฺกโตติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทุวาธิฏฺฐิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส เทหี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – อุโภ กาลงฺกตาติฯ โย ปหิณติ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทุวาธิฏฺฐิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – ‘‘โย ปหิณติ โส กาลงฺกโต’’ติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ สุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ – ‘‘ยสฺส ปหิยฺยติ โส กาลงฺกโต’’ติฯ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ โย ปหิณติ ตสฺส วิสฺสาสา คณฺหาติฯ ทุคฺคหิตํฯ

อิธ ปน, ภิกฺขเว, ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส หเตฺถ จีวรํ ปหิณติ – ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ โส อนฺตรามคฺเค สุณาติ ‘‘อุโภ กาลงฺกตา’’ติฯ โย ปหิณติ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ ทฺวาธิฏฺฐิตํฯ ยสฺส ปหิยฺยติ ตสฺส มตกจีวรํ อธิฏฺฐาติฯ สฺวาธิฏฺฐิตํฯ

ทุคฺคหิตสุคฺคหิตาทิกถา นิฏฺฐิตาฯ

๒๓๒. อฏฺฐจีวรมาติกา

๓๗๙. อฏฺฐิมา , ภิกฺขเว, มาติกา จีวรสฺส อุปฺปาทาย – สีมาย เทติ , กติกาย เทติ, ภิกฺขาปญฺญตฺติยา เทติ, สงฺฆสฺส เทติ, อุภโตสงฺฆสฺส เทติ, วสฺสํวุฏฺฐสงฺฆสฺส เทติ, อาทิสฺส เทติ, ปุคฺคลสฺส เทติฯ

สีมาย เทติ – ยาวติกา ภิกฺขู อโนฺตสีมคตา เตหิ ภาเชตพฺพํฯ กติกาย เทติ – สมฺพหุลา อาวาสา สมานลาภา โหนฺติ เอกสฺมิํ อาวาเส ทิเนฺน สพฺพตฺถ ทินฺนํ โหติฯ ภิกฺขาปญฺญตฺติยา เทติ, ยตฺถ สงฺฆสฺส ธุวการา กริยฺยนฺติ, ตตฺถ เทติฯ สงฺฆสฺส เทติ, สมฺมุขีภูเตน สเงฺฆน ภาเชตพฺพํฯ อุภโตสงฺฆสฺส เทติ, พหุกาปิ ภิกฺขู โหนฺติ, เอกา ภิกฺขุนี โหติ, อุปฑฺฒํ ทาตพฺพํ, พหุกาปิ ภิกฺขุนิโย โหนฺติ, เอโก ภิกฺขุ โหติ, อุปฑฺฒํ ทาตพฺพํฯ วสฺสํวุฏฺฐสงฺฆสฺส เทติ, ยาวติกา ภิกฺขู ตสฺมิํ อาวาเส วสฺสํวุฏฺฐา, เตหิ ภาเชตพฺพํฯ อาทิสฺส เทติ, ยาคุยา วา ภเตฺต วา ขาทนีเย วา จีวเร วา เสนาสเน วา เภสเชฺช วา ฯ ปุคฺคลสฺส เทติ, ‘‘อิมํ จีวรํ อิตฺถนฺนามสฺส ทมฺมี’’ติฯ

อฏฺฐจีวรมาติกา นิฏฺฐิตาฯ

จีวรกฺขนฺธโก อฏฺฐโมฯ

๒๓๓. ตสฺสุทฺทานํ

ราชคหโกเนคโม, ทิสฺวา เวสาลิยํ คณิํ;
ปุน ราชคหํ คนฺตฺวา, รโญฺญ ตํ ปฏิเวทยิฯ

ปุโตฺตสาลวติกาย, อภยสฺส หิ อตฺรโช;
ชีวตีติ กุมาเรน, สงฺขาโต ชีวโก อิติฯ

โส หิ ตกฺกสีลํ คนฺตฺวา, อุคฺคเหตฺวา มหาภิโส;
สตฺตวสฺสิกอาพาธํ, นตฺถุกเมฺมน นาสยิฯ

รโญฺญภคนฺทลาพาธํ, อาเลเปน อปากฑฺฒิ;
มมญฺจ อิตฺถาคารญฺจ, พุทฺธสงฺฆํ จุปฏฺฐหิฯ

ราชคหโก จ เสฏฺฐิ, อนฺตคณฺฐิ ติกิจฺฉิตํ;
ปโชฺชตสฺส มหาโรคํ, ฆตปาเนน นาสยิฯ

อธิการญฺจ สิเวยฺยํ, อภิสนฺนํ สิเนหติ;
ตีหิ อุปฺปลหเตฺถหิ, สมตฺตึสวิเรจนํฯ

ปกตตฺตํ วรํ ยาจิ, สิเวยฺยญฺจ ปฏิคฺคหิ;
จีวรญฺจ คิหิทานํ, อนุญฺญาสิ ตถาคโตฯ

ราชคเห ชนปเท พหุํ, อุปฺปชฺชิ จีวรํ;
ปาวาโร โกสิยเญฺจว, โกชโว อฑฺฒกาสิกํฯ

อุจฺจาวจา จ สนฺตุฏฺฐิ, นาคเมสาคเมสุํ จ;
ปฐมํ ปจฺฉา สทิสา, กติกา จ ปฏิหรุํฯ

ภณฺฑาคารํ อคุตฺตญฺจ, วุฏฺฐาเปนฺติ ตเถว จ;
อุสฺสนฺนํ โกลาหลญฺจ, กถํ ภาเช กถํ ทเทฯ

สกาติเรกภาเคน, ปฏิวีโส กถํ ทเท;
ฉกเณน สีตุทกา [สีตุนฺที จ (สี.), สีตุณฺหิ จ (กตฺถจิ)], อุตฺตริตุ น ชานเรฯ

อาโรเปนฺตา ภาชนญฺจ, ปาติยา จ ฉมาย จ;
อุปจิกามเชฺฌ ชีรนฺติ, เอกโต ปตฺถิเนฺนน จฯ

ผรุสาจฺฉินฺนจฺฉิพนฺธา , อทฺทสาสิ อุพฺภณฺฑิเต;
วีมํสิตฺวา สกฺยมุนิ, อนุญฺญาสิ ติจีวรํฯ

อเญฺญนอติเรเกน, อุปฺปชฺชิ ฉิทฺทเมว จ;
จาตุทฺทีโป วรํ ยาจิ, ทาตุํ วสฺสิกสาฏิกํฯ

อาคนฺตุคมิคิลานํ, อุปฏฺฐากญฺจ เภสชฺชํ;
ธุวํ อุทกสาฏิญฺจ, ปณีตํ อติขุทฺทกํฯ

ถุลฺลกจฺฉุมุขํ โขมํ, ปริปุณฺณํ อธิฏฺฐานํ;
ปจฺฉิมํ กโต ครุโก, วิกโณฺณ สุตฺตโมกิริฯ

ลุชฺชนฺติ นปฺปโหนฺติ, จ อนฺวาธิกํ พหูนิ จ;
อนฺธวเน อสฺสติยา, เอโก วสฺสํ อุตฺมฺหิ จฯ

เทฺว ภาตุกา ราชคเห, อุปนนฺท ปุน ทฺวิสุ;
กุจฺฉิวิกาโร คิลาโน, อุโภ เจว คิลานกา [คิลายนา (ก.)]ฯ

นคฺคา กุสา วากจีรํ, ผลโก เกสกมฺพลํ;
วาฬอุลูกปกฺขญฺจ, อชินํ อกฺกนาฬกํฯ

โปตฺถกํ นีลปีตญฺจ, โลหิตํ มญฺชิเฏฺฐน จ;
กณฺหา มหารงฺคนาม, อจฺฉินฺนทสิกา ตถาฯ

ทีฆปุปฺผผณทสา , กญฺจุติรีฏเวฐนํ;
อนุปฺปเนฺน ปกฺกมติ, สโงฺฆ ภิชฺชติ ตาวเทฯ

ปเกฺข ททนฺติ สงฺฆสฺส, อายสฺมา เรวโต ปหิ;
วิสฺสาสคาหาธิฏฺฐาติ, อฏฺฐ จีวรมาติกาติฯ

อิมมฺหิ ขนฺธเก วตฺถู ฉนฺนวุติฯ

จีวรกฺขนฺธโก นิฏฺฐิโตฯ